

**Uchwała Nr XXIII/518/2016
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej**

z dnia 14 grudnia 2016 roku

**w sprawie przyjęcia „Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
w Dąbrowie Górniczej na lata 2017-2021”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.) oraz art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 814, z późn. zm.) w związku art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) na wniosek Prezydenta Miasta

**Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej
uchwała:**

§ 1

Przyjąć „Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej na lata 2017 – 2021” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej**

Agnieszka Pasternak

Załącznik do Uchwały Nr XXIII/518/2016
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia 14 grudnia 2016 roku

**PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ
NA LATA 2017 - 2021**

DĄBROWA GÓRNICZA

Spis treści

I.	Podstawy prawne.....	4
II.	Pojęcie niepełnosprawności	5
III.	Struktura demograficzna - niepełnosprawni mieszkańcy Dąbrowy Górniczej.....	6
1.	Zjawisko niepełnosprawności i struktura mieszkańców Dąbrowy Górniczej.....	6
2.	Charakterystyka osób z niepełnosprawnością w świetle danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.....	10
IV.	Posiadane zasoby i realizowane działania	12
1.	Wsparcie osób z niepełnosprawnością przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.....	12
2.	Ośrodki wsparcia	18
3.	Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem”	20
4.	Świadczenia w ramach rehabilitacji społecznej.....	21
5.	Pilotażowy program „Aktywny samorząd”	21
6.	Warsztat Terapii Zajęciowej	22
7.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością przez Powiatowy Urząd Pracy	23
8.	Kultura i rekreacja.....	27
9.	Kształcenie specjalne	29
10.	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna	33
11.	Publiczny transport zbiorowy.....	36
12.	NGO oraz otoczenie instytucjonalne działające na rzecz osób z niepełnosprawnością... ..	36
V.	Analiza SWOT problematyki niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej.....	39
VI.	Tworzenie Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej..	42
1.	Założenia Programu	42
2.	Adresaci Programu.....	42
3.	Realizatorzy Programu	42
VII.	Priorytety i cele Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej.....	42
VIII.	Źródła finansowania Programu.....	45
IX.	Zasady monitorowania i ewaluacji Programu	45
X.	Oczekiwane rezultaty.....	45
XI.	Spis tabel i wykresów.....	46
XII.	Spis załączników.....	47

WSTĘP

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej na lata 2017-2021 zakłada kontynuację kierunków lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnością jakie zostały wytyczone w Programach Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2004-2011 oraz na lata 2012-2016, a także w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górniczej na lata 2016-2020, przyjętej uchwałą Rady Miejskiej Nr XIII/287/2015 z dnia 16 grudnia 2015 roku w sprawie przyjęcia do realizacji 'Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górniczej na lata 2016 – 2020”.

Celem Programu jest określenie zadań, poprzez realizację których może poprawić się sytuacja życiowa osób o ograniczonej sprawności w społeczności lokalnej, przy uwzględnieniu istniejących zasobów oraz możliwości Miasta w zakresie ich realizacji.

Przy opracowywaniu Programu przyjęto następujące założenia:

- stworzenie możliwości rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością,
- wyrównywanie szans życiowych osób z niepełnosprawnością,
- wykorzystanie lokalnego potencjału w procesie integracji osób z niepełnosprawnością ze społeczeństwem,
- doskonalenie systemu pomocy osobom z niepełnosprawnością.

Planując w Programie działania na rzecz osób z niepełnosprawnością uwzględniono ich interdyscyplinarny i międzyresortowy wymiar, bowiem problemy osób z niepełnosprawnością nie dotyczą jedynie obszaru pomocy społecznej, ale także dotyczą sfery zdrowia, edukacji, sportu, kultury, infrastruktury i architektury.

I. Podstawy prawne

Podstawą prawną do opracowania i realizacji Programu jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), w której zgodnie z art. 35a ust. 1 do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnie ze strategią rozwoju województwa, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

U podstaw tworzenia Programu znajdują się zapisy krajowych aktów prawnych oraz dokumenty lokalne Miasta Dąbrowa Górnicza, a w szczególności Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górniczej na lata 2016-2020 przyjęta uchwałą Rady Miejskiej Nr XIII/287/2015 z dnia 16 grudnia 2015 roku oraz krajowe regulacje prawne, tj.:

- a) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, która stoi w obronie praw i wolności osób z niepełnosprawnością, określająca zasady jakimi powinna kierować się władza ustawodawcza, wykonawcza i samorządy terytorialne działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością (art. 68, art. 69),
- b) Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, uchwalona 1 sierpnia 1997 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, która uznaje, iż osoby z niepełnosprawnością mają prawo do niezależnego, samodzielnego, aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji (M.P. z 13.08.1997 r. Nr 50, poz. 475),
- c) Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) określająca szczegółowo zagadnienia związane z aktywizacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnością,
- d) Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm.) określająca instrumenty interwencji państwa na rynku pracy,
- e) Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. Nr 930, z późn. zm.), w której z zapisów art. 19 pkt. 1 wynika konieczność stworzenia programu wspierania osób z niepełnosprawnością,
- f) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 roku w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (Dz. U. z 2016 r. poz.1492).

II. Pojęcie niepełnosprawności

W Polsce prawną definicję niepełnosprawności podaje m. in. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. Nr 50, poz. 475). W § 1 Karty osoby z niepełnosprawnością określono jako „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”.

Natomiast ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) w art. 2 definiuje niepełnosprawność jako „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”.

Art. 1 ww ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa następujące stopnie niepełnosprawności:

- **znaczny stopień niepełnosprawności** – określa osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- **umiarkowany stopień niepełnosprawności** – określa osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- **lekki stopień niepełnosprawności** – określa osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

III. Struktura demograficzna - niepełnosprawni mieszkańcy Dąbrowy Górniczej

1. Zjawisko niepełnosprawności i struktura mieszkańców Dąbrowy Górniczej

Ostatnie pełne dane dotyczące liczby **osób z niepełnosprawnością w Polsce** pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego (NSP) z 2011 roku. W świetle danych NSP liczba osób z niepełnosprawnością wyniosła **4 697 500**, a w roku 2002 (NSP 2002) 5 456 700. Odsetek osób z niepełnosprawnością w ogólnej ludności wyniósł 12,2% w 2011 r., wobec 14,3% w 2002 r. W tym 4,1% stanowiły osoby z niepełnosprawnością wyłącznie biologicznie, 6,9% niepełnosprawne biologicznie i prawnie oraz 1,2% niepełnosprawne wyłącznie prawnie.

Według wyników, wśród ogółu osób z niepełnosprawnością 2 530 400 stanowiły kobiety. Niepełnosprawni mężczyźni stanowili nieco mniej liczną grupę – 2 167 100.

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2011 roku wynosiła 3 131 900. Z kolei liczba osób niepełnosprawnych biologicznie tj. takich które nie posiadają orzeczenia, ale ich subiektywna ocena wskazywała, że miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, wynosiła 1 565 600.

Tab. 1. Osoby z niepełnosprawnością w Polsce zgodnie z danymi GUS na 2011 rok

Liczba osób z niepełnosprawnością w Polsce		
	Ogółem	
	4 697 500	
Liczba wszystkich osób z niepełnosprawnością	Kobiety	Mężczyźni
	2 530 400	2 167 100
Liczba osób niepełnosprawnych prawnie	3 131 900	
Liczba osób niepełnosprawnych biologicznie - odczuwających ograniczenie sprawności	1 565 600	

Źródło: Raport z wyników, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa, GUS, 2012

Według danych z NSP z 2011 r. liczba **osób z niepełnosprawnością w woj. śląskim** wyniosła 552 100 i stanowiła 11,9% ogółu ludności całego województwa. Zgodnie z powyższym należy nadmienić, że w województwie śląskim co ósmy mieszkaniec był osobą z niepełnosprawnością, podobnie jak w kraju. Osoby niepełnosprawne prawnie w 2011 r. stanowiły 62,43% ogólnej zbiorowości niepełnosprawnych, natomiast niepełnosprawne biologicznie 37,57%. Wśród ogółu niepełnosprawnych przeważały kobiety – 53,50%, natomiast mężczyźni stanowili - 46,50%.

Tab. 2. Osoby z niepełnosprawnością w woj. śląskim zgodnie z danymi GUS na 2011 rok

Liczba osób z niepełnosprawnością w woj. śląskim		
	Ogółem	
	552 100	
Liczba wszystkich osób z niepełnosprawnością	Kobiety	Mężczyźni
	295 400	256 700
Liczba osób niepełnosprawnych prawnie	344 700	
Liczba osób niepełnosprawnych biologicznie - odczuwających ograniczenie sprawności	207 400	

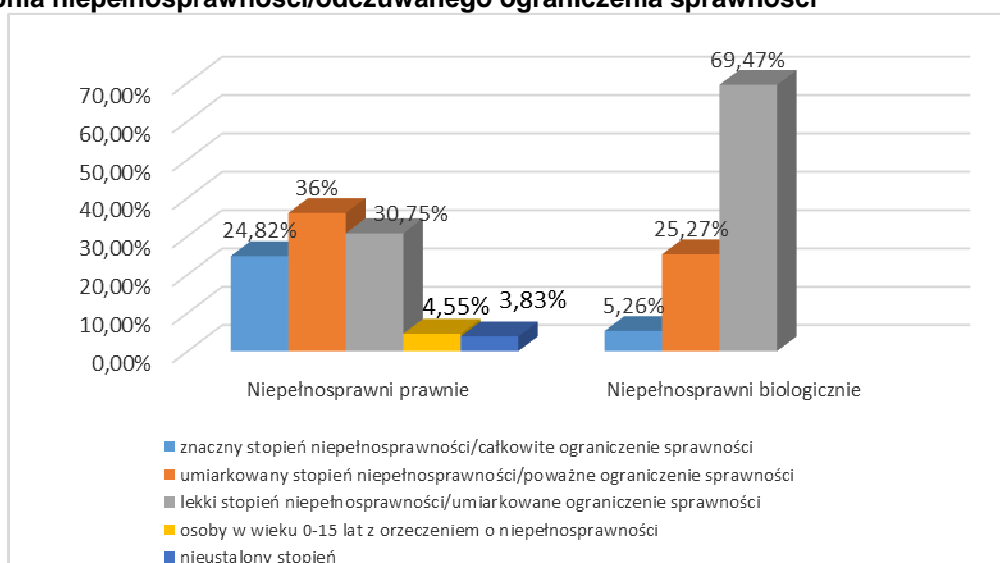
Źródło: Raport z wyników w woj. śląskim, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Katowice, GUS, 2012

W województwie śląskim w 2011 r. wśród niepełnosprawnych prawnie najliczniejszą grupę tworzyły osoby posiadające orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (36,05%) oraz o lekkim stopniu niepełnosprawności (30,75%).

Osoby legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 24,82 % ogółu. Osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności stanowiły 4,55% ogółu, natomiast osoby z nieustalonym stopniem niepełnosprawności stanowiły 3,83% osób niepełnosprawnych prawnie. Wśród niepełnosprawnych tylko biologicznie, osoby odczuwające umiarkowane ograniczenie sprawności stanowiły 69,47%, poważne ograniczenie sprawności odczuwało 25,27%, a całkowite 5,26%.

Osoby z niepełnosprawnością według stopnia niepełnosprawności oraz ograniczenia sprawności w 2011 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres. 1. Liczba osób z niepełnosprawnością w woj. śląskim prawnie/biologicznie wg. stopnia niepełnosprawności/odczuwanego ograniczenia sprawności

Źródło: Raport z wyników w woj. śląskim, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Katowice, GUS, 2012

W 2011 r. liczba niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców w województwie śląskim wynosiła 119 osób i była niższa niż w kraju (122 osoby). Częstość występowania tego zjawiska była wyższa dla kobiet niż dla mężczyzn (123 wobec 115) oraz wyższa wśród mieszkańców miast niż wsi (125 wobec 99).

Dane z NSP z 2011 r. dostarczają dość obszerny materiał dotyczący **niepełnosprawnych mieszkańców Dąbrowy Górniczej**. W świetle tych danych liczba osób z niepełnosprawnością ogółem wynosiła w Dąbrowie Górniczej **14 493** z czego 9 406 to osoby niepełnosprawne prawnie, natomiast osób niepełnosprawnych biologicznie zostało odnotowanych 5 087.

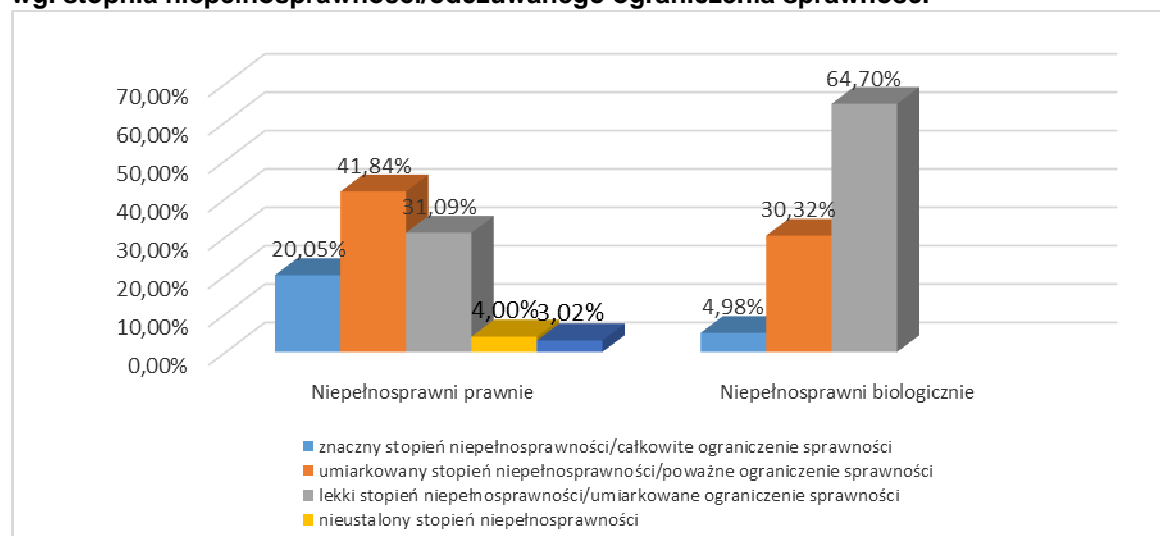
Tab. 3. Osoby z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej zgodnie z danymi GUS na 2011 rok

Liczba osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej			
		Ogółem	
		14 493	
Liczba wszystkich osób z niepełnosprawnością		Kobiety	Mężczyźni
		7 793	6 700
w tym:	Liczba osób niepełnosprawnych prawnie	9 406	
	Liczba osób niepełnosprawnych biologicznie	5 087	

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>

Uwzględniając płeć osób z niepełnosprawnością należy zaznaczyć, że w Dąbrowie Górniczej stosunek płci był wyrównany - 53,77% stanowiły kobiety, natomiast 46,23% - mężczyźni.

Wykres. 2. Liczba osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej prawnie/biologicznie wg. stopnia niepełnosprawności/odczuwanego ograniczenia sprawności

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>

Dane na wykresie jednoznacznie wskazują jak kształtował się podział osób z niepełnosprawnością wg. stopnia niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców Dąbrowy Górniczej niepełnosprawnych prawnie oraz w zakresie odczuwanego ograniczenia sprawności wśród niepełnosprawnych biologicznie. W grupie osób niepełnosprawnych prawnie 41,84% to osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, 31,09% to osoby z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, natomiast znaczny stopień posiada 20,05% mieszkańców niepełnosprawnych prawnie. Resztę stanowi niewielki odsetek osób z nieustalonym stopniem niepełnosprawności, tj. 4% oraz 3,02% osoby niepełnosprawne w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne biologicznie to w większości (64,70%) mieszkańcy, którzy swoje ograniczenie sprawności określili na poziomie umiarkowanym. Poważne ograniczenie sprawności odczuwa 30,32% tej grupy. Nieznaczna w odniesieniu do ogółu niepełnosprawnych biologicznie liczba osób, tj. 4,98% określiła swoje ograniczenie sprawności jako całkowite.

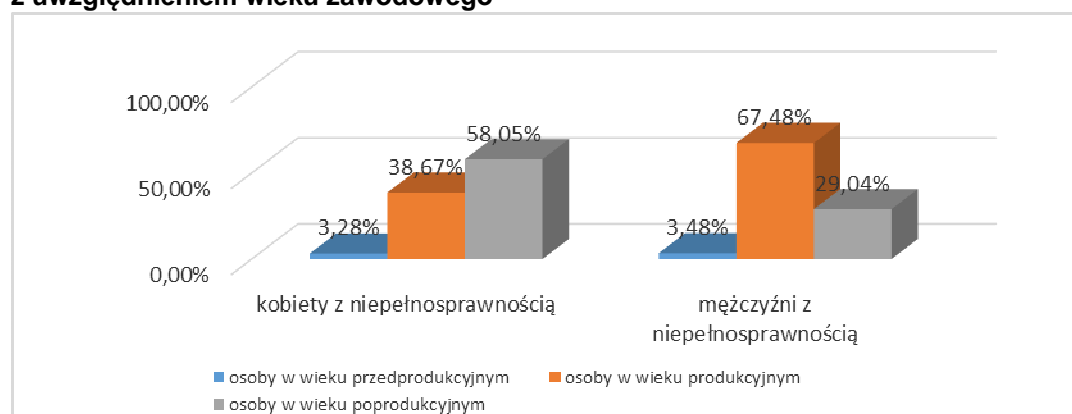
Tab. 4. Osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem wieku zawodowego w Dąbrowie Górniczej

Liczba osób z niepełnosprawnością z uwzględnieniem wieku zawodowego w Dąbrowie Górniczej		
Liczba osób z niepełnosprawnością w wieku przedprodukcyjnym	Ogółem	
	489	
	Niepełnosprawne prawnie	Niepełnosprawne biologicznie
	338	151
Liczba osób z niepełnosprawnością w wieku produkcyjnym	Ogółem	
	7 534	
	Niepełnosprawne prawnie	Niepełnosprawne biologicznie
	5 629	1 905
Liczba osób z niepełnosprawnością w wieku poprodukcyjnym	Ogółem	
	6 470	
	Niepełnosprawne prawnie	Niepełnosprawne biologicznie
	3 439	3 031

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>

Analizując dane z powyższej tabeli należy wnioskować, że najliczniejszą grupę osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, tj. 51,98% (7 534 osoby) ogółu wszystkich osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej, z czego 74,71% to osoby niepełnosprawne prawnie. Osoby niepełnosprawne biologicznie stanowią w tej grupie zaledwie 25,29%. Drugą grupę, tj. 44,65% (6 470 osób), stanowiły osoby z niepełnosprawnością w wieku poprodukcyjnym. W tej grupie stosunek osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie był na bardzo podobnym poziomie i wynosił adekwatnie ok. 53,15% i 46,85%. Najmniej liczną grupą byli mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym, których było niewiele bo 3,37% (489 osób) wszystkich osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej.

Wykres. 3. Liczba osób z niepełnosprawnością wg. płci w Dąbrowie Górniczej z uwzględnieniem wieku zawodowego

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>

Jak wynika z powyższego wykresu, wśród kobiet najliczniejszą grupę stanowiły kobiety w wieku poprodukcyjnym 58,05% (4 524 osoby), nieznacznie mniej w wieku produkcyjnym 38,67% (3013 osób) natomiast w wieku przedprodukcyjnym 3,28% (256 osób). Wśród mężczyzn najliczniejszą grupę stanowili mężczyźni w wieku produkcyjnym, tj. 67,48% (4 521 osób) w wieku poprodukcyjnym 29,04% (1 946 osób). Liczba mężczyzn w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 3,48% (233 osoby).

W świetle powyższych analiz można stwierdzić, że niepełnosprawność w niemalże równym stopniu dotykała zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Wyraźnie widać, że osoby z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej stanowiły przede wszystkim osoby wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Mając na uwadze wciąż postępujący proces starzenia się społeczeństwa w całej Polsce można prognozować, że wraz z upływem lat liczba osób starszych, tj. w wieku poprodukcyjnym, z niepełnosprawnością będzie się zwiększać.

2. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością w świetle danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydaje orzeczenia do celów pozarentowych na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Na podstawie orzeczenia osoba niepełnosprawna może ubiegać się m.in. o świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, odpowiednie zatrudnienie, uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, a także o dofinansowanie do m.in. zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne ułatwiające jej funkcjonowanie.

Orzeczenie o niepełnosprawności zawiera między innymi symbol przyczyny niepełnosprawności, których wykaz przedstawia poniższe zestawienie.

Kody - przyczyn niepełnosprawności:

01-U - upośledzenie umysłowe

02-P - zaburzenia psychiczne

03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu

04-O - choroby wzroku

05-R - choroby narządu ruchu

06-E - epilepsja

07-S - choroby krążenia i układu oddechowego

08-T - choroby przewodu pokarmowego

09-M - choroby układu moczowo-płciowego

10-N - choroby neurologiczne

11-I - inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego

12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe

Osoba składająca wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności wskazuje w nim cel wystąpienia. Osoba może określić kilka celów, z zaznaczeniem celu głównego, który jest statystycznie uwzględniony w poniższych tabelach:

Tab. 5. Osoby przed 16 rokiem życia - cel złożenia wniosku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

Cel złożenia wniosku	2015 rok	I połowa 2016 roku
	osoby przed 16 r. ż	
Zasiłek pielęgnacyjny	217	120
Świadczenie pielęgnacyjne	19	7
Inne	16	3

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

Tab. 6. Osoby powyżej 16 roku życia – cel złożenia wniosku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

Cel złożenia wniosku	2015 rok	I połowa 2016 roku
	osoby powyżej 16 r. ż.	
Odpowiednie zatrudnienie	899	429
Szkolenie	5	1
Uczestnictwo w terapii zajęciowej	51	16
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	456	253
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji / korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	425	219
Zasiłek stały	0	0
Zasiłek pielęgnacyjny	273	154
Korzystanie z karty parkingowej	677	127
Inne: ulgi i uprawnienia	45	24

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

Jak wynika z uzyskanych danych znacząca większość opiekunów prawnych osób przed 16 r. ż. ubiega się o orzeczenie o niepełnosprawności w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego, osoby powyżej 16 r. ż., natomiast jako priorytet traktują możliwość odpowiedniego zatrudnienia oraz korzystania z karty parkingowej. Większość wskazuje także na konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia.

W 2015 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej wydał 272 orzeczenia o niepełnosprawności, tj. dotyczących osób z niepełnosprawnością w wieku 0-16 lat z uprawnieniem do zasiłku pielęgnacyjnego, natomiast do końca I połowy 2016 roku 118 orzeczeń.

Dane dotyczące ilości osób z niepełnosprawnością w wieku 0-16 lat w Dąbrowie Górniczej w 2015 i I połowie 2016 roku obrazuje Tabela 7:

Tab. 7. Osoby z niepełnosprawnością w wieku 0-16 lat w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

	2015 rok	I połowa 2016 roku
Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności	272	118

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

W 2015 roku wydanych zostało 3089 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dotyczących osób z niepełnosprawnością w wieku 16 lat i więcej, z czego 1551 dotyczyło kobiet i 1538 mężczyzn, natomiast w I połowie 2016 roku wydano 1128 orzeczeń, z czego 543 dotyczyły kobiet a 585 mężczyzn.

Dane dotyczące ilości osób z niepełnosprawnością w wieku 16 lat i więcej obrazuje Tabela 8:

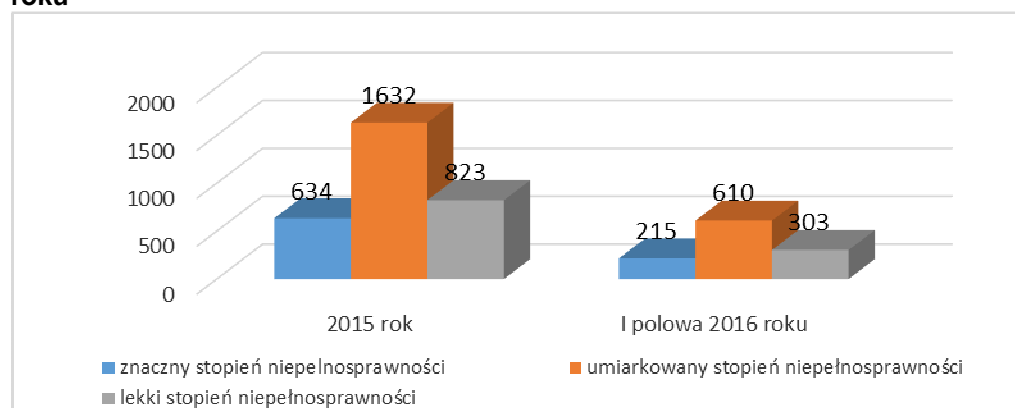
Tab. 8. Osoby w wieku 16 lat i więcej z podziałem na kobiety i mężczyzn w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

	2015 rok		I połowa 2016 roku	
Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności	3089		1128	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
	1551	1538	543	585

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

Wśród wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiatowym Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej w 2015 roku i w I połowie 2016 roku znacząca większość dotyczyła orzeczeń ze stopniem umiarkowanym i wynosiła odpowiednio – 52,83% (1632 osoby) i 54,08% (610 osób). Orzeczeń ze znacznym stopniem było wydanych w 2015 roku 20,52% (634 osoby) a w I połowie 2016 roku 19,06% (215 osób). Lekki stopień niepełnosprawności dotyczył 26,65% (823 osoby) w 2015 roku i 26,86% (303 osoby) w I połowie 2016 roku.

Wykres 4. Osoby powyżej 16 roku życia - cel złożenia wniosku w 2015 roku i I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

IV. Posiadane zasoby i realizowane działania

1. Wsparcie osób z niepełnosprawnością przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej wspiera potrzebujących, w tym także osoby z niepełnosprawnością poprzez m.in.: organizację usług opiekuńczych dla osób starszych i chorych, organizowanie poradnictwa prawnego i psychologicznego, pracę socjalną, udzielanie pomocy finansowej w postaci wypłat zasiłków celowych, okresowych i stałych.

Do innych form pomocy, z których korzystają osoby z niepełnosprawnością należą m.in.:

- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- zasiłek dla opiekuna,
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wolontariat.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje matce lub ojcu, innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Ponadto osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku gdy nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 1 300,00 zł miesięcznie¹.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku,
- osobie z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 153,00 zł miesięcznie.²

---

¹ Kwota wg. obowiązujących przepisów prawa - Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz.1518, z późn. zm.)

² Kwota wg. obowiązujących przepisów prawa – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2015 roku w sprawie wysokości *dochodu* rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. z 2015 r. poz. 1238).

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku:

- do ukończenia 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności;
- powyżej 16 roku życia do ukończenia 24 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek przysługuje miesięcznie w wysokości:

- 80,00 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;³
- 100,00 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia.⁴

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r. poz. 2082, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 520,00 zł miesięcznie.⁵

Zasiłek dla opiekunów przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art.11 ust.3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 1548 oraz Dz. U. z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje w wysokości 520,00 zł miesięcznie.⁶

---

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

Realizacja opisanych świadczeń w 2015 roku oraz I połowie 2016 roku przedstawiała się następująco:

Tab. 9. Wykaz realizowanych świadczeń rodzinnych w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

rodzaj świadczenia	liczba wydanych decyzji		kwota wypłaconych świadczeń		Liczba świadczeń ogółem	
	2015 rok	I połowa 2016 roku	2015 rok	I połowa 2016 rok	2015 rok	I połowa 2016 roku
Zasiłek pielęgnacyjny	1 058	439	3 922 461,00	1 968 957,00	25 810	12 793
Świadczenie pielęgnacyjne	158	45	2 874 180,20	1 024 108,60	2 426	1 305
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością	265	68	175 400,00	114 280,00	2 229	1 184
Specjalny zasiłek opiekuńczy	35	7	71 500,10	55 570,70	144	107
Zasiłek dla opiekuna	15	4	185 276,00	79 560,00	360	153
RAZEM	1 531	563	7 228 817,30	3 242 476,30	30 969	15 542

Źródło: Dane Działu Świadczeń Rodzinnych i Wychowawczych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze polegają na zabezpieczeniu podstawowych potrzeb osób starszych, samotnych, a także osób z niepełnosprawnością, którym rodziny nie są w stanie zapewnić niezbędnego wsparcia. Natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi polegają m.in. na uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym motywowaniu do aktywności, prowadzeniu treningów samoobsługi i umiejętności społecznych, pomocy w gospodarowaniu pieniędzmi oraz na wsparciu psychologicznym usprawnianiu zaburzonych funkcji organizmu.

Zakres usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania obejmuje m.in.:

- **świadczenie pomocy w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych w zakresie usług gospodarczych:** pomoc w zakupie odzieży i obuwia oraz zapewnienie artykułów spożywczych i artykułów przemysłowych niezbędnych do egzystencji klienta, utrzymanie w czystości otoczenia klienta, w tym dokonywanie bieżących porządków w używanej przez klienta części mieszkania, pranie bielizny osobistej oraz lekkiej odzieży klienta, oddawanie pościeli do pralni, zabezpieczenie posiłków, w tym co najmniej raz dziennie posiłku gorącego, utrzymanie w czystości termosów, naczyń stołowych i kuchennych oraz innego sprzętu gospodarczego służącego klientowi, palenie w piecu, przynoszenie węgla, wody, utrzymanie w czystości sprzętu sanitarnego i urządzeń sanitarnych,
- **opiekę higieniczną:** pomoc w czynnościach życia codziennego, w miarę potrzeby pomoc w ubieraniu, myciu i kąpaniu, jedzeniu (karmienie, o ile stan zdrowia wymaga takiej czynności), pomoc przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych, zamawianie wizyt lekarskich,
- **zalecaną przez lekarza pielęgnację:** zapobieganie powstawania odleżyn i oparzeń, przygotowanie leków wg zaleceń lekarskich,
- **zapewnienie kontaktów z otoczeniem:** pomoc w podtrzymywaniu kontaktów sąsiedzkich, wyprowadzanie na spacer, w tym pomoc w dotarciu do ośrodka wsparcia i powrotu do domu, terminowe załatwianie spraw urzędowych.

Zakres specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczonych w miejscu zamieszkania dostosowanych do szczególnych potrzeb wynikających ze stanu zdrowia lub niepełnosprawności osoby wymagającej pomocy obejmuje m.in.:

1) uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza:

- kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych takich, jak: samoobsługa, zwłaszcza wykonywanie czynności gospodarczych i porządkowych, w tym umiejętność utrzymania i prowadzenia domu, dbałość o higienę i wygląd, utrzymywanie kontaktów z domownikami, rówieśnikami, w miejscu nauki i pracy oraz ze społecznością lokalną, wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji,
- interwencję i pomoc w życiu w rodzinie, w tym: pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych - poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne, ułatwienie dostępu do edukacji i kultury, doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług, kształtowanie pozytywnych relacji osoby wspieranej z osobami bliskimi, współpraca z rodziną - kształtowanie odpowiednich postaw wobec osoby chorującej, z niepełnosprawnością,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym: w uzyskiwaniu świadczeń socjalnych, emerytalno - rentowych, w wypełnianiu dokumentów urzędowych,
- wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym zwłaszcza: w szukaniu informacji o pracy, pomoc w znalezieniu zatrudnienia albo alternatywnego zajęcia, w szczególności uczestnictwo w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, zakładach aktywności zawodowej, środowiskowych domach samopomocy, centrach i klubach integracji społecznej, klubach pracy, w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia, w przygotowaniu do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą, w rozwiązywaniu problemów psychicznych wynikających z pracy lub jej braku,
- pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi, w tym: nauka planowania budżetu, asystowaniu przy ponoszeniu wydatków, pomoc w uzyskaniu ulg w opłatach, zwiększanie umiejętności gospodarowania własnym budżetem oraz usamodzielnienie finansowe.

2) pielęgnację - jako wspieranie procesu leczenia, w tym:

- pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
- uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, badań diagnostycznych,
- pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków w aptece,
- pilnowanie przyjmowania leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania, w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
- pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
- pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych.

3) rehabilitację fizyczną i usprawnienie zaburzonych funkcji organizmu w zakresie nieobjętym przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.):

- zgodnie z zaleceniami lekarskimi lub specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii,
- współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno – pedagogicznego i edukacyjno - terapeutycznego zmiernającego do wielostronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług.

4) pomoc mieszkaniową, w tym:

- w uzyskaniu mieszkania, negocjowaniu i wnoszeniu opłat,
- w organizowaniu drobnych remontów, adaptacji, napraw, likwidacji barier architektonicznych,
- kształtowanie właściwych relacji osoby uzyskującej pomoc z sąsiadami i gospodarzem domu.

Ponadto w wyjątkowych sytuacjach specjalistycznymi usługami dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęte mogą być również dzieci i młodzież.

Wykaz pomocy w formie usług opiekuńczych w 2015 roku i w I połowie 2016 roku prezentuje poniższa tabela:

Tab. 10. Wykaz pomocy w formie usług opiekuńczych w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

Rodzaj usług	2015 rok	I połowa 2016 roku
<u>Usługi opiekuńcze</u>		
Liczba osób objętych pomocą	80	72
Liczba przyznanych świadczeń	16 228 godz.	9 008 godz.
Kwota jaka została wypłacona	94 623,01 zł	39 830,05 zł
<u>Specjalistyczne usługi opiekuńcze</u>		
Liczba osób objętych pomocą	44	53
Liczba przyznanych świadczeń	16 553 godz.	9 640,5 godz.
Kwota jaka została wypłacona	136 806,82 zł	60 978,75 zł
<u>Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi</u>		
liczba osób objętych pomocą	23	24
liczba przyznanych świadczeń	12 336,5 godz.	5 326,50 godz.
Kwota jaka została wypłacona	120 628,20 zł	40 075,75 zł

Źródło: Dane Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

Wolontariat

Zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 239, z późn. zm.), wolontariusz to osoba fizyczna, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na zasadach określonych w ustawie. Działania podejmowane w ramach wolontariatu wykraczają poza związki rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie. Wolontariusze angażują się w pracę na rzecz osób, organizacji i instytucji działających w różnych obszarach życia społecznego.

W zakresie nowych rozwiązań środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnością powinny być podejmowane i realizowane działania przy współudziale organizacji pozarządowych, ze szczególnym uwzględnieniem roli wolontariuszy poprzez:

- diagnozowanie środowiska,
- tworzenie warunków pełnej dostępności do usług opiekuńczych i specjalistycznych,
- przygotowanie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, kadry do pracy z osobami z niepełnosprawnością w środowisku,
- uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w miejscu zamieszkania.

Wolontariat w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonujący na podstawie „Porozumienia o Współpracy z Wolontariuszem” jest istotnym elementem działań wspierających aktywność osób z niepełnosprawnością, jest on oparty na dobrowolnym działaniu, umożliwiającym udzielenie pomocy i wsparcia osobom starszym, samotnym, z niepełnosprawnością. Celem tego działania jest budowanie i utrzymywanie więzi społecznych i kontaktów międzyludzkich, aktywizacja środowiska lokalnego, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób starszych i z niepełnosprawnością, w efekcie umożliwienie im szerszego udziału w życiu społecznym.

W 2015 roku wsparcie na rzecz 6 osób starszych oraz z niepełnosprawnością świadczyło 8 wolontariuszy.

(Źródło: Dane Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej).

2. Ośrodki wsparcia

Dzienny Dom „Senior-WIGOR”

Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonuje Dzienny Dom „Senior – WIGOR” z siedzibą przy ul. Morcinka 15 wraz z filiami: Filia nr 1, przy ul. Korczaka 9a, oraz Filia nr 2, przy ul. Jaworowej 4a, który w formie pomocy dziennej realizuje zadania służące utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku. Odbiorcami usług oferowanych przez Dzienny Dom są osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność mają trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, i wymagają pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, w szczególności seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) . Dzienny Dom dysponuje łącznie 135 miejscami.

Dzienny Dom oferuje usługi:

- socjalne, w tym posiłek,
- edukacyjne,
- kulturalno – oświatowe,
- aktywności ruchowej,

- sportowo – rekreacyjne,
- aktywizujące społecznie,
- terapii zajęciowej.

W 2015 roku objętych pomocą w formie pobytu w Dziennym Domu „Senior - WIGOR” było 156 osób, a do końca I połowy 2016 roku 130 osób.

(Źródło: Dane Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej).

Środowiskowy Dom Samopomocy

Prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ŚDS) jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej. Środowiskowy Dom Samopomocy realizuje cele i zadania określone w przepisach ustawy o pomocy społecznej oraz przepisach wydanych na jej podstawie, a w szczególności zapewnia rehabilitację psychospołeczną dla osób z zaburzeniami psychicznymi w systemie dziennym.

Siedziba Środowiskowego Domu Samopomocy znajduje się w Dąbrowie Górniczej przy ul. Morcinka 15.

Usługi oferowane w ŚDS ukierunkowane są na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, poprawę funkcjonowania, integrowanie ze środowiskiem lokalnym zgodnie z indywidualnymi planami postępowania wspierająco - aktywizującego. Placówka dysponuje 60 miejscami, świadcząc usługi dla osób przewlekle psychicznie chorych (typ A), upośledzonych umysłowo (typ B) oraz osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (typ C).

Środowiskowy Dom świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym przez:

- trening funkcjonowania w codziennym życiu,
- trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów,
- trening umiejętności spędzania czasu wolnego,
- poradnictwo psychologiczne,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
- pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych,
- niezbędną opiekę,
- terapię ruchową,
- umożliwienie uczestnikom spożywania gorącego posiłku w ramach treningu kulinarnego,
- inne formy postępowania przygotowujące do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej.

Przy realizacji celów i zadań Środowiskowy Dom współpracuje z rodzinami, opiekunami i innymi osobami bliskimi uczestników, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej, z innymi jednostkami pomocy społecznej, z poradniami zdrowia psychicznego, oddziałem psychiatrycznym Zagłębiowskiego Centrum Onkologii Szpital Specjalistyczny im. Sz. Starkiewicza w Dąbrowie Górniczej, innymi zakładami opieki zdrowotnej, Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, oświaty, kościołem katolickim, innymi

kościółami i związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi działającymi na rzecz integracji społecznej uczestników.

W 2015 r. pomocą objętych zostało 78 osób, a do końca I połowy 2016 roku 67 osób.

(Źródło: Dane Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej).

3. Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem”

Osoby z niepełnosprawnością, wymagające całodobowej opieki, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować otrzymują wsparcie w formie pobytu w domu pomocy społecznej.

W Dąbrowie Górniczej funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem” przy ul. Norwida 1. Dom dysponuje 110 miejscami z przeznaczeniem dla osób przewlekle somatycznie chorych.

Dom oferuje mieszkańcom szeroki wachlarz usług począwszy od zabezpieczenia sfery egzystencjalnej (m.in.: pełne wyżywienie z uwzględnieniem indywidualnej diety, pralnię, fryzjera, krawcową, konsultacje lekarskie, pielęgnację chorych) po usługi wspomagające (opiekę psychologiczną, terapię zajęciową). W 2015 roku z usług świadczonych w Domu Pomocy Społecznej skorzystało łącznie 141 osób (85 z Dąbrowy Górniczej oraz 56 osób spoza Dąbrowy Górniczej), a do końca I połowy 2016 roku 133 osoby (odpowiednio: 79 i 54).

Ponadto, mieszkańcy miasta kierowani są również do innych Domów Pomocy Społecznej różnego typu poza Dąbrową Górniczą. W 2015 roku w domach pomocy społecznej przebywało poza Dąbrową Górniczą 111 osób, a w I połowie 2016 roku – 104 osoby.

Liczbę osób zamieszkujących w Domach Pomocy Społecznej różnego typu znajdujących się poza Dąbrową Górniczą w 2015 roku oraz I połowie 2016 roku przedstawia poniższa tabela:

Tab. 11. Wykaz osób zamieszkujących w Domach Pomocy różnego typu poza Dąbrową Górniczą w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

Rodzaj Domu Pomocy Społecznej poza Dąbrową Górniczą	Liczba mieszkańców w 2015 roku	Liczba mieszkańców w I połowie 2016 roku
DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych	64	58
DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	21	21
DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	13	11
DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	6	7
DPS dla osób w podeszłym wieku	7	5
DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie	0	2

Źródło: Dane Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

4. Świadczenia w ramach rehabilitacji społecznej

Rehabilitacja społeczna polega na wypracowaniu motywacji u osób z niepełnosprawnością do kontaktów społecznych, zainteresowania życiem społecznym i umożliwieniu w miarę samodzielnego funkcjonowania. Osobom z niepełnosprawnością udziela się pomocy w przystosowaniu się do wymagań życia codziennego poprzez usuwanie ekonomicznych i socjalnych barier, które mogłyby utrudnić bądź wpłynąć niekorzystnie na proces rehabilitacji.

Poniższa tabela przedstawia wykaz udzielonej (wyplaconej) pomocy w ramach rehabilitacji społecznej w latach 2015 oraz I połowie 2016 roku:

Tab. 12. Liczba osób, którym udzielono (wyplacono) pomocy w ramach zadań z rehabilitacji społecznej finansowanej ze środków PFRON w 2015 roku i w I połowie 2016 roku

Nazwa zadania	2015 rok	I połowa 2016 rok
	Liczba osób	Liczba osób
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,	5	6
Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	435	403
Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	128	125
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych	16	0
Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się	0	6
Dofinansowanie likwidacji barier technicznych	15	10
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	697	160

Źródło: Dane Działu ds. Rehabilitacji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

5. Pilotażowy program „Aktywny samorząd”

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

Z pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w 2015 roku **skorzystało 71 osób** na łączną kwotę **259 086,49 zł.**, w tym na:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B - 1 osoba,

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym - 2 osoby,

Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne - 5 osób,

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej – 6 osób,

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym – 57 osób.

6. Warsztat Terapii Zajęciowej

Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ) zapewnia rehabilitację niepełnosprawnym mieszkańcom Dąbrowy Górniczej w stosunku do których orzeczono niezdolność do pracy, a których zakwalifikowano do rehabilitacji w formie terapii zajęciowej.

Celem placówki jest stwarzanie osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy, możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W hierarchii form mających za zadanie pomóc osobie z niepełnosprawnością znaleźć zatrudnienie warsztaty są pierwszym etapem na drodze do pracy.

Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzi zajęcia zmierzające do:

- usprawniania ogólnego,
- rozwijania umiejętności, w tym wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej,
- przygotowania do życia w środowisku społecznym, w szczególności poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach oraz rozwój innych umiejętności niezbędnych w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji psychicznej i fizycznej,
- rozwijania psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy,
- rozwijania podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy na otwartym lub chronionym rynku pracy lub szkolenia zawodowego.

Działania te mają na celu zwiększenie szans osób z niepełnosprawnością na niezależne, samodzielne, aktywne życie, a więc z jednej strony mają charakter działań profilaktycznych, przeciwdziałających izolacji i bezczynności, z drugiej zaś - działań rehabilitacyjnych zmierzających do poprawy sprawności i umiejętności, w tym również zawodowych. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony jest przez Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”, jego siedziba znajduje się w Dąbrowie Górniczej przy ul. Gwardii Ludowej 107. Warsztat Terapii Zajęciowej finansowany jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Urzędu Miasta.

Uczestnictwo w Warsztacie Terapii Zajęciowej to codzienny pobyt w grupie uczestników pod kierunkiem instruktorów i innych specjalistów. Warsztat obejmuje opieką 60 osób. W 2015 roku z terapii w Warsztacie skorzystało 71 osób, natomiast w I połowie 2016 roku - 61.

Każdy z uczestników objęty jest *Indywidualnym Programem Rehabilitacji* i ma możliwość skorzystania z zajęć z zastosowaniem technik terapii zajęciowej prowadzonej w 10 pracowniach terapii zajęciowej oraz 4 pracowniach specjalistycznych.

Warsztat Terapii Zajęciowej Stowarzyszenia „Otwarte Serca” w Dąbrowie Górniczej jest pierwszym krokiem osób z niepełnosprawnością w kierunku podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Dzięki uczestniczeniu w zajęciach w Warsztacie Terapii Zajęciowej osoby z niepełnosprawnością mają możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej. Warsztat Terapii

Zajęciowej stanowi ogniwo pośredniczące pomiędzy szkołą, a Zakładami Aktywności Zawodowej, Zakładami Pracy Chronionej w dalszej kolejności otwartym rynkiem pracy. Osoby, które nie osiągnęły w Warsztacie Terapii Zajęciowej poziomu wymaganego do podjęcia pracy mają możliwość skorzystania z dalszej rehabilitacji w Środowiskowym Domu Samopomocy.

W roku 2015 zatrudnienie znalazły 4 osoby, które uczęszczały na zajęcia w WTZ.

7. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością przez Powiatowy Urząd Pracy

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Dąbrowie Górniczej, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, zarejestrowane są zarówno osoby z niepełnosprawnością ze statusem osoby bezrobotnej, jak również niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu.

Osoba z niepełnosprawnością może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

- **bezrobotny** – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.
- **poszukujący pracy** – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Powiatowy Urząd Pracy realizuje na rzecz osób z niepełnosprawnością zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej. Celem rehabilitacji zawodowej jest przygotowanie osób z niepełnosprawnością do samodzielnej pracy, zgodnej z indywidualnymi możliwościami, potrzebami psychofizycznymi i predyspozycjami oraz kwalifikacjami zawodowymi. Zadania ustawowe w tym zakresie realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Do głównych zadań z tego zakresu należy:

- prowadzenie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnością, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie,
- kierowanie osób z niepełnosprawnością, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej,
- współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów,
- doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby z niepełnosprawnością,
- współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób z niepełnosprawnością.

Osoba z orzeczoną stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej. Ponadto, osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- szkoleń,
- stażu,
- prac interwencyjnych,
- przygotowania zawodowego dorosłych,

- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm.),
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1,2 i 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm.),
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm.),
- studiów podyplomowych,
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową,
- bonu na zasiedlenie,
- bonu szkoleniowego,
- bonu stażowego.

Dla osób z niepełnosprawnością posiadających status „poszukujących pracy”, a niepozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Instrumenty te są adresowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnością, jak też do ich pracodawców.

Tab. 13. Usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON dla osób z niepełnosprawnością posiadających status „poszukujących pracy”

<p align="center">Uprawnienia pracodawcy zatrudniającego osobę z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika, – zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy, – zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, – zwrot kosztów szkolenia pracownika, – zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy, – zwolnienie z wpłat na PFRON, – refundacja części wynagrodzenia lub składek na ubezpieczenia społeczne.
<p align="center">Uprawnienia osoby z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności zdolnej do pracy, posiadające status „bezrobotnego” lub poszukującego pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pomoc w znalezieniu zatrudnienia (pośrednictwo pracy), – możliwość nabycia, uzupełnienia, podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia doświadczenia zawodowego (szkolenia, studia podyplomowe, staż), – pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy przy uwzględnieniu predyspozycji zawodowych i możliwości zdrowotnych oraz wymagań w danym środowisku pracy (doradcy zawodowego).
<p align="center">Osoby z niepełnosprawnością podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą lub rolniczą</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, – dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego, – refundacja składek ZUS.

Źródło: <http://dabrowagornicza.praca.gov.pl/-/14313-dla-niepelnosprawnych>

Rodzaj przyznanego wsparcia zależy jest od profilu pomocy ustalonego podczas wizyty u doradcy klienta w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Wydatki na instrumenty oraz usługi rynku pracy, o których mowa w art.11 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych są finansowane dla osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako bezrobotne – ze środków Funduszu Pracy, a w odniesieniu do osób poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu – ze środków PFRON.

W 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Dąbrowie Górniczej zarejestrowanych było 338 osób z niepełnosprawnością ze statusem bezrobotnych a w I połowie 2016 roku zarejestrowano 298 osób (stan na 20.06.2016 r.), z czego w 2015 roku 63 osoby, a w I połowie 2016 roku 53 osoby to niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu.

Tab. 14. Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnością w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.)

Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnością	ogółem		Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu	
	2015 rok	I połowa 2016 roku	2015 rok	I połowa 2016 roku
	338	298	63	53

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dąbrowie Górniczej

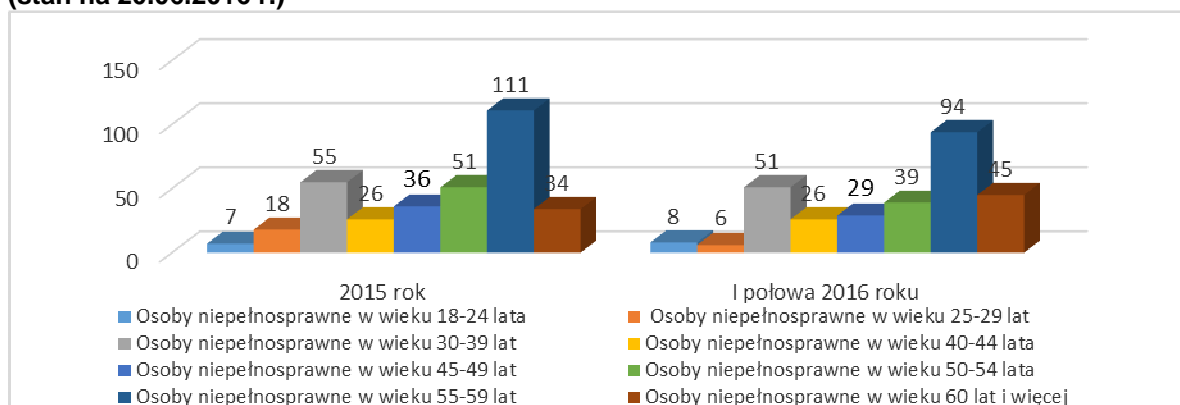
Liczba kobiet i mężczyzn wśród ogółu bezrobotnych osób z niepełnosprawnością jest stosunkowo zrównana i wynosi odpowiednio 173 i 165 w 2015 rok oraz 137 i 161 w I połowie 2016 roku.

Struktura wieku osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP od wielu lat wpisuje się w coraz poważniejszy dla całego dąbrowskiego rynku pracy problem postępującego starzenia się ludności, w tym ludności w wieku produkcyjnym. Wśród 338 osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w 2015 roku zdecydowanie dominowały osoby w wieku 55-59 lat, które stanowiły ok. 32,84% (111 osób), osoby w wieku 50-54 lata stanowią 15,09% (51 osób) ogółu, osoby w wieku 45-49 – 10,65% (36 osób), podobnie 10,06% (34 osoby) to osoby w wieku 60 lat i więcej. Podobnie kształtuje się sytuacja niepełnosprawnych bezrobotnych w I połowie 2016 roku gdzie najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym 55-59 lat stanowiąc 31,54% ogółu (94 osoby), nieco mniej jest osób w wieku powyżej 60 lat tj. 15,10% (45 osób), nieznacznie mniejsza jest liczba osób w wieku 50-54 lat (39 osób), którzy stanowią 13,09% ogółu. Osoby w wieku 45-49 lat stanowią 9,73% osób bezrobotnych.

Oznacza to, iż 68,64% (2015 rok) i 69,46 % (I połowa 2016) ogółu bezrobotnych osób z niepełnosprawnością to osoby w wieku 45+.

Reprezentacja pozostałych przedziałów wiekowych była znacznie niższa i kształtowała się naprzemiennie w latach objętych badaniem. Najmniej zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością w 2015 roku było w przedziale wiekowym 18-24 lata, którzy stanowili zaledwie 2,07% (7 osób), a w I połowie 2016 roku 2,68% (8 osób) oraz 25-29 lat, co stanowiło w 2015 roku 5,33% (18 osób), a w I połowie 2016 roku z kolei ten przedział wiekowy był najmniej liczną grupą bo to zaledwie 2,01% (6 osób) wszystkich bezrobotnych niepełnosprawnych. Osoby z niepełnosprawnością w wieku 40-44 lata stanowiły w 2015 roku 7,69% (26 osób), a na przestrzeni I połowy 2016 roku 8,74% (26 osób) ogółu badanych. Nieznacznym wzrostem liczby osób charakteryzuje się przedział wiekowy 30-39 lat i wynosi 16,27% (55 osób) w roku 2015 i 17,11% (51 osób) w I połowie 2016 roku.

Wykres 5. Niepełnosprawni bezrobotni wg. wieku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.)

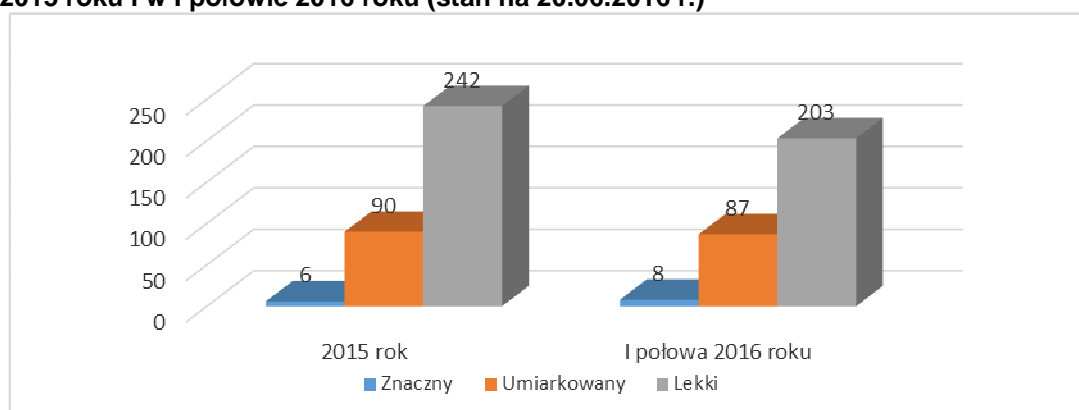
Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dąbrowie Górniczej

Wśród wszystkich bezrobotnych niepełnosprawnych w 2015 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby wobec których orzeczono lekki stopień niepełnosprawności (242 osoby) – 71,59%, umiarkowany stopień niepełnosprawności miało 26,63% zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością (90 osób). Wśród zarejestrowanych w dąbrowskim Urzędzie Pracy niepełnosprawnych tylko 6 osób posiadało znaczny stopień niepełnosprawności (1,78%).

Podobnie przedstawia się sytuacja w I połowie 2016 roku, gdzie aż 68,12% (203 osoby) to osoby z niepełnosprawnością z lekkim stopniem niepełnosprawności. Osoby z umiarkowanym stopniem stanowią 29,19% ogółu (87 osób), a znaczny stopień posiada zaledwie 2,69% tj. 8 osób.

Struktura osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w 2015 roku i w I połowie 2016 roku ze względu na stopień niepełnosprawności przedstawiona została na wykresie.

Wykres 6. Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych wg. stopnia niepełnosprawności w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.)

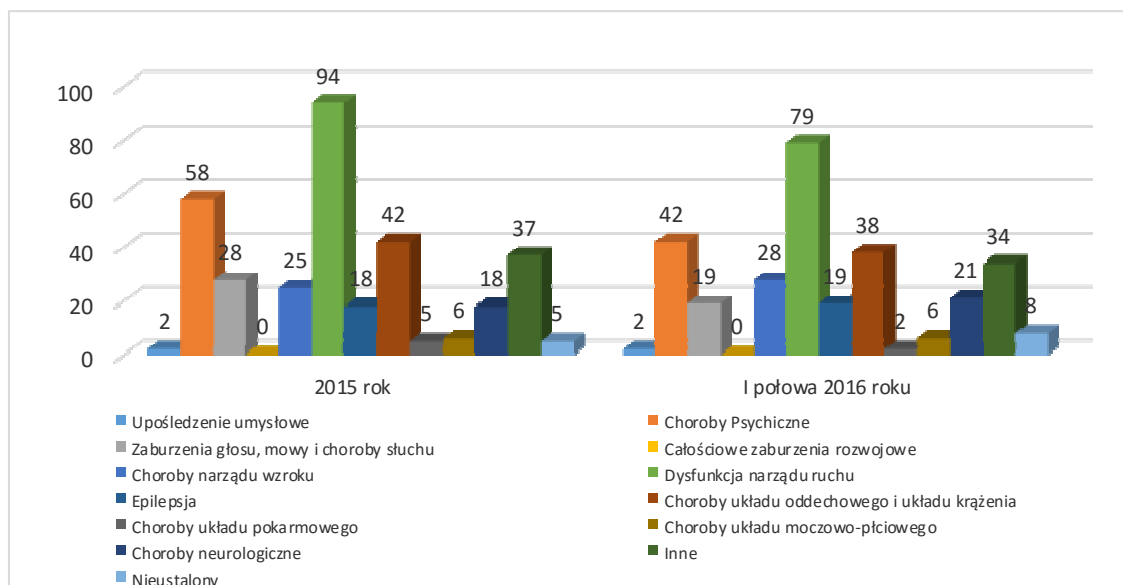

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dąbrowie Górniczej

Uwzględniając rodzaj niepełnosprawności można zauważyć, że głównym schorzeniem występującym wśród bezrobotnych niepełnosprawnych jest dysfunkcja narządu ruchu. W roku 2015 aż 94 osoby tj. 27,81%, a w I połowie 2016 roku 79 osób, tj. 26,51% było zarejestrowanych bezrobotnych z dysfunkcją narządu ruchu. Należy zwrócić uwagę, że równie znaczącą grupę stanowią osoby z zaburzeniami psychicznymi zarówno w 2015 jak i I połowie 2016 roku – stanowiąc odpowiednio 17,16% (58 osób) oraz 14,05% (42 osoby) ogółu bezrobotnych osób z niepełnosprawnością. Nieznacznie mniej jest osób z chorobami układu oddechowego i układu krążenia - 12,43% (42 osoby) w 2015 roku i 12,75% (38 osób) w I połowie 2016 roku. Na podobnym poziomie można wyróżnić osoby ze schorzeniami narządu wzroku, chorobami neurologicznymi, zaburzeniami głosu, mowy i chorobami słuchu oraz epilepsją. Nieznaczny

odsetek to osoby z upośledzeniem umysłowym, jak również z chorobami układu pokarmowego. U 10,95% w 2015 roku i 11,41% w I połowie 2016 roku występują inne schorzenia lub nie zostały one ustalone – 1,48% w 2015 roku oraz 2,68% w I połowie 2016 roku ogółu niepełnosprawnych bezrobotnych.

Wykres 7. Niepełnosprawni bezrobotni wg. rodzaju niepełnosprawności w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.)

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dąbrowie Górniczej

Cechy charakterystyczne osób z niepełnosprawnością posiadających status bezrobotnych:

- długi okres pozostawania bez pracy (53,55% w 2015 roku i 60,07% w I połowie 2016 roku) ogółu zarejestrowanych niepełnosprawnych pozostających bez pracy powyżej 12 m-cy,
- wiek powyżej 45 lat (68,64% zarejestrowanych w 2015 roku oraz 69,46% w I połowie 2016 roku),
- staż pracy do 1 roku (18,05% ogółu niepełnosprawnych bezrobotnych w 2015 roku i 20,81% w I połowie 2016 roku),
- brak stażu (10,36% - 2015 rok i 7,38% - I połowa 2016 roku).

8. Kultura i rekreacja

Fundamentalnym celem działań samorządu gminy Dąbrowa Górnicza i jego jednostek organizacyjnych na rzecz osób z niepełnosprawnością w sferze kultury i rekreacji jest możliwie najszersze, równoprawne uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w tym segmencie życia społecznego. Konsekwentna realizacja powyższych działań, systematyczne ich wzbogacanie w nowe inicjatywy pozwalają na reorganizowanie życia zbiorowego w taki sposób, by aktywna obecność i udział osób z niepełnosprawnością w sporcie, rekreacji i turystyce była rzeczą naturalną i ogólnie akceptowaną. Dąbrowa Górnicza posiada bardzo dobre warunki do rozwoju sportu, turystyki i rekreacji wśród osób z niepełnosprawnością oraz organizacji integracyjnych przedsięwzięć adresowanych do tych osób. W mieście działają trzy samorządowe instytucje

kultury i należą do nich Pałac Kultury Zagłębia, Muzeum Miejskie „SztYGarka” oraz Miejska Biblioteka Publiczna.

Zasadą działania instytucji, placówek i jednostek organizacyjnych gminy, w tym prowadzących statutową działalność w obszarze kultury jak również w zakresie kultury fizycznej jest otwartość na potrzeby osób z niepełnosprawnością.

Na terenie Dąbrowy Górniczej prężnie funkcjonują także Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej, Miejska Biblioteka Publiczna im. Hugona Kołłątaja, Dom Kultury Ząbkowice przy ul. Chemicznej 2, oraz kluby osiedlowe zlokalizowane przy największych osiedlach mieszkaniowych miasta (5 placówek) i świetlice środowiskowe zlokalizowane na terenach „zielonych” Dąbrowy Górniczej (11 placówek).

Ruch jest jednym z podstawowych elementów mającym istotny wpływ na prawidłowy rozwój człowieka, który stanowi zarówno potrzebę biologiczną, ale także podstawę prawidłowego, zdrowego życia fizycznego i psychicznego. Ruch wpływa jednocześnie na podnoszenie kultury fizycznej i korygowanie wad postawy, wspiera nabywanie odporności oraz właściwą przemianę materii. Uprawianie sportu kształtuje charakter człowieka jak również buduje wytrwałość i konsekwencje w dążeniu do postawionych celów. Wychowanie fizyczne i sport jest niezwykle ważnym i niezbędnym czynnikiem w rozwoju zdrowia, osobowości i odporności organizmu. W przypadku osób z niepełnosprawnością sport i wszelkie przejawy aktywności fizycznej tj. turystyka i rekreacja pełnią funkcje rewalidacyjną i rehabilitacyjną.

Doceniając rolę, jaką kultura fizyczna i sport odgrywa w życiu mieszkańców miasta, samorządowe władze Dąbrowy Górniczej sukcesywnie modernizują i rozbudowują miejską bazę sportową. W Dąbrowie Górniczej funkcjonuje m.in. Hala Widowiskowo-Sportowa "Centrum" przy Al. Róż 3, Hala Sportowa przy ul. Swobodnej 46, Zespół Rekreacyjno-Sportowy przy ul. Storczyków, Park Wodny Nemo – Świat Rozrywki, Stadion komunalny, plaża komunalna, lodowisko sezonowe, Centrum Sportów Letnich i Wodnych „Pogoria” w Parku Zielona oraz przy Pogorii III, trzy „Orliki”, dwa pełnowymiarowe boiska piłkarskie w tym jedno z nawierzchnią sztuczną, 11 basenów oraz kilkanaście boisk wielofunkcyjnych przy placówkach oświatowych.

Osoby z niepełnosprawnością interesujące się sportem, kibicujące swoim drużynom w różnorodnych rozgrywkach sportowych bez problemów mogą uczestniczyć w imprezach odbywających się w Hali Widowiskowo - Sportowej "Centrum", która przystosowana jest do przyjęcia osób z dysfunkcją ruchową. Problemu nie stanowi również wycieczka po Pustyni Błędowskiej, gdzie niepełnosprawny turysta może zatrzymać się w przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnością Eurocampingu Błędów przy ulicy Żołnierskiej 130. Także atrakcje Parku Wodnego Nemo – Świat Rozrywki (Aleja Róż 1) są skierowane do osób z niepełnosprawnością.

Przyjęty przez Radę Miejską Uchwałą Nr XL/704/09 z dnia 17 czerwca 2009 roku „Program rozwoju sportu i rekreacji wraz z modernizacją niezbędnej infrastruktury na terenie Dąbrowy Górniczej do 2020 r.” zakłada min. modernizację wszystkich stadionów na terenie Gminy, powstanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej nad dąbrowskimi zbiornikami wodnymi, w tym także pod kątem dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Samorząd Dąbrowy Górniczej jest nie tylko przyjazny rozwojowi sportu i turystyki, lecz również współorganizuje wiele znaczących imprez o zasięgu międzynarodowym. W Dąbrowie Górniczej realizacja przedsięwzięć i programów integracyjnych w sposób istotny sprzyja rozwijaniu i współdziałaniu samorządu oraz administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi, prowadzącymi statutową działalność sportowo - rekreacyjną i turystyczną wśród osób z niepełnosprawnością. Od kilku lat gmina wspiera finansowo organizacje pozarządowe działające w tym obszarze, które realizują zadania własne gminy w zakresie sportu i rekreacji wśród osób z niepełnosprawnością. Na realizację przedsięwzięć w zakresie sportu, rekreacji i turystyki dotacje z budżetu Miasta otrzymują organizacje sportowe i pozarządowe aktywne w tym obszarze integracji społecznej. Miasto w podległych jednostkach i instytucjach systematycznie likwiduje bariery architektoniczne, aby umożliwić osobom z niepełnosprawnością dostęp zarówno do dóbr kultury, jak i przedsięwzięć z zakresu sportu, turystyki i rekreacji.

9. Kształcenie specjalne

Kształcenie specjalne stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce. Ustawa o systemie oświaty zakłada dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pomocy dydaktycznej, jak również możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością i niedostosowaną społecznie. Ustawa zobowiązuje Ministra Edukacji Narodowej do ustalenia zasad i organizacji opieki nad uczniami z niepełnosprawnościami oraz ich kształcenia w ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych szkołach i placówkach. Właściwa i wczesna diagnoza oraz podjęcie pracy z dzieckiem zanim ukończy ono 7 lat jest podstawową przesłanką wyboru odpowiedniej formy kształcenia i powodzenia na ścieżce szkolnej.

Przez kształcenie specjalne należy rozumieć zorganizowany proces, dostosowany do potrzeb wychowanka i ucznia z niepełnosprawnością, dla którego - ze względu na istotne zaburzenia lub dysfunkcje w różnych sferach rozwoju (motoryce, zmysłach, intelekcie, psychice) w sposób istotny zaburzające jego funkcjonowanie psychiczne, fizyczne, społeczne oraz możliwości uczenia się - konieczne jest specjalistyczne oddziaływanie dydaktyczne, wychowawcze i rewalidacyjne, ukierunkowane na jego wszechstronny rozwój.

Jednym z podstawowych elementów systemu kształcenia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością jest funkcjonowanie instytucji jak najwcześniej diagnozujących niepełnosprawność oraz udzielających pomocy rodzicom. W Polsce takie instytucje to poradnie psychologiczno-pedagogiczne lub inne poradnie specjalistyczne, które wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i kwalifikują dziecko do odpowiedniej formy kształcenia. Orzeczenie uzyskać mogą uczniowie:

- niesłyszący,
- słabosłyszący,
- niewidomi,
- słabowidzący,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- niedostosowani społecznie,
- zagrożeni niedostosowaniem społecznym.

Zgodnie z przepisami prawa oświatowego dzieci i uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogą uczęszczać do:

- przedszkoli i szkół specjalnych,
- przedszkoli i szkół z oddziałami specjalnymi oraz oddziałami integracyjnymi,
- przedszkoli i szkół zorganizowanych w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w uwzględnieniu godzin rewalidacji indywidualnej,
- szkół zorganizowanych w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonują placówki oświatowe przygotowane do pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością.

Placówki te zapewniają wychowankom:

- realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego,
- odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne,
- zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne. Ponadto kształcenie każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego realizowane jest według Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego, w którym zawarte są planowane działania zespołu nauczycieli wspomagające proces edukacji i rewalidacji wychowanka.

Placówką, która zapewnia dzieciom i uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego optymalne warunki kształcenia i rewalidacji jest Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Posiada on profesjonalnie wyposażone pracownie przedmiotowe, pracownie specjalistyczne oraz kompleks rehabilitacyjny. W placówce znajdują się także basen, stołówka, biblioteka oraz internat.

W skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej wchodzi:

- Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka,
- Przedszkole Specjalne nr 2,
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 1,
- Gimnazjum Specjalne nr 2,
- IV Liceum Ogólnokształcące Specjalne dla Uczniów Słabowidzących i Niewidomych, Słabosłyszących i niesłyszących, z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 1,
- Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy,
- Internat.

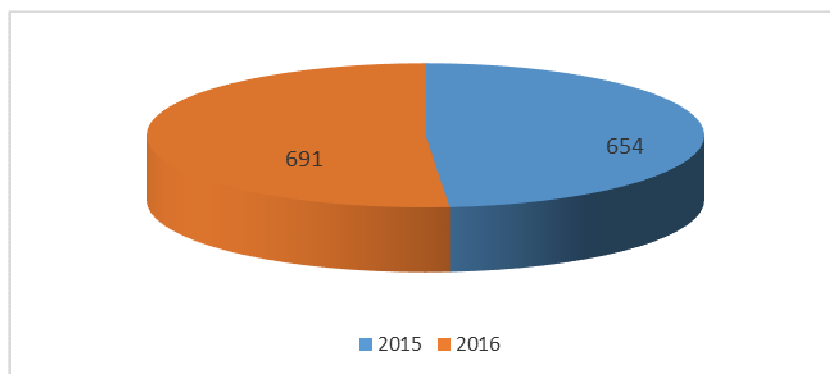
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej jest placówką, w której obowiązek szkolny i obowiązek nauki mogą spełniać dzieci i młodzież z wszelkimi rodzajami niepełnosprawności. Ośrodek stanowi bazę kształcenia dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych zarówno z naszego miasta, jak i całego województwa śląskiego. Oferuje wszechstronną edukację, wychowanie, rewalidację, terapię i opiekę, starając się zapewnić równe szanse życiowe swoim przyszłym absolwentom. Ośrodek prowadzi także wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.

Ponadto na terenie miasta funkcjonują także trzy placówki z oddziałami integracyjnymi:

- Przedszkole nr 20 z Oddziałami Integracyjnymi,
- Przedszkole nr 29 z Oddziałami Integracyjnymi,
- Szkoła Podstawowa nr 20.

Łączna liczba dzieci i uczniów z niepełnosprawnością objętych kształceniem specjalnym na terenie miasta w 2015 r. wyniosła 654 uczniów, natomiast w I połowie 2016 r.: 691 uczniów.

Wykres 8. Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Wśród niepełnosprawnych uczniów większość, bo w roku 2015 - 79,36%, a w I połowie roku 2016 – 77,13% stanowią uczniowie szkół specjalnych. Znacznie niższy odsetek, bo w 2015 roku – 20,64%, a w I połowie 2016 roku 22,87% stanowią uczniowie szkół ogólnodostępnych.

Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym w podziale na typy niepełnosprawności przedstawia poniższa tabela:

Tab. 15. Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym w podziale na typy niepełnosprawności w 2015 i w 2016 roku

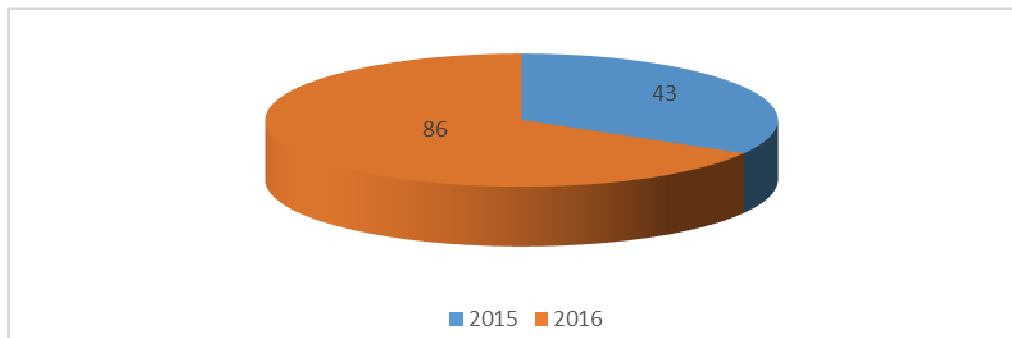
ROK	TYPY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI										
	Niepełnosprawni intelektualnie w stopniu lekkim	Niepełnosprawni intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym	Niepełnosprawni intelektualnie w stopniu głębokim	Zagrożeni niedostosowaniem społecznym	Niewidomi	Stabowidzący	Niepełnosprawni ruchowo, w tym z afazją	Niesłyszący	Stabosłyszący	Autyzm i Zespół Aspergera	Niepełnosprawność sprzężona
2015	86	40	33	7	3	102	63	2	49	85	184
2016	87	40	33	5	3	104	75	2	61	95	186

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

W Dąbrowie Górniczej znaczną grupę stanowią także uczniowie niepełnosprawni objęci nauczaniem indywidualnym. W 2015 r. takich uczniów było 43, natomiast w I połowie 2016 r. liczba ta się podwoiła i wyniosła aż 86 uczniów.

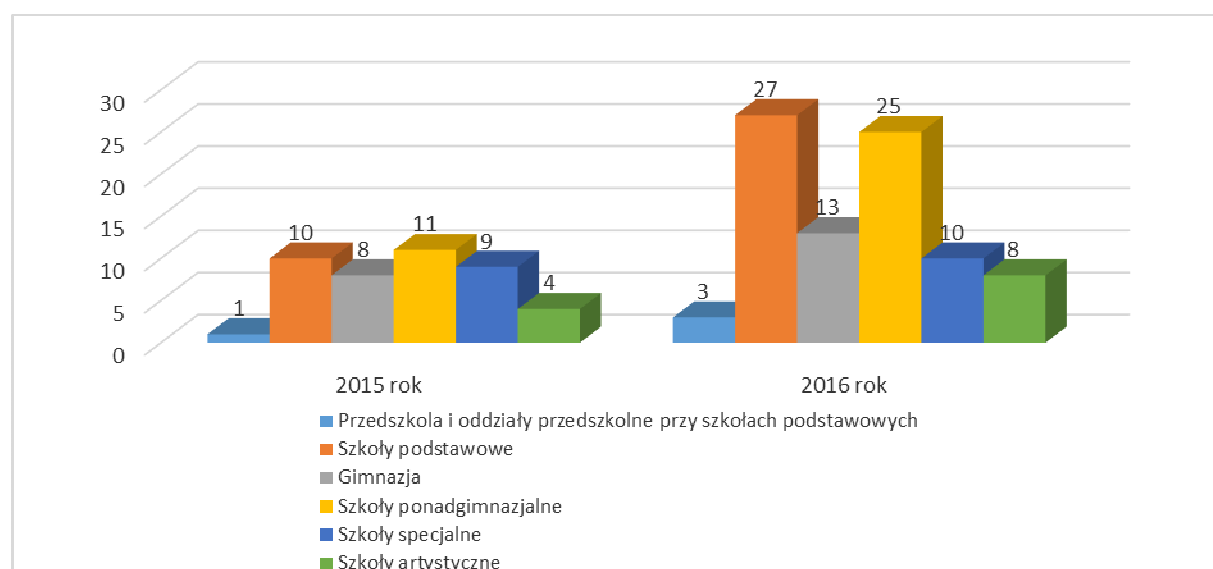
Wykres 9. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Wśród niepełnosprawnych uczniów objętych nauczaniem indywidualnym większość, zarówno w 2015 r., jak i I połowie 2016 r. uczęszczało do szkół podstawowych i szkół ponadgimnazjalnych.

Wykres 10. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem z podziałem na typy placówek edukacyjnych w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Niezwykle istotnym zadaniem realizowanym w naszym mieście jest terapia prowadzona w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju, która ma na celu niwelowanie deficytów rozwojowych dzieci do czasu rozpoczęcia nauki szkolnej. Zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju do 31.08.2016 r. odbywały się w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych oraz w Zespole Szkół Specjalnych nr 5, a od 1.09. br. prowadzone są w przekształconym Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej.

Liczbę dzieci objętych wczesnym wspomaganie w 2015 r. i w I połowie 2016 r. przedstawia poniższa tabela:

Tab. 16. Liczba uczniów objętych wczesnym wspomaganiam w 2015 i w I połowie 2016 roku

	na dzień <u>30.09.2015</u> roku		na dzień <u>31.03.2016</u> roku	
	<u>Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy</u>	<u>Zespół Szkół Specjalnych-5</u>	<u>Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy</u>	<u>Zespół Szkół Specjalnych-5</u>
	23	142	21	161
ogółem	165		182	

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Dowożenie uczniów z niepełnosprawnością do szkół

Zgodnie z ustawą z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, z późn. zm.) obowiązkiem gminy jest:

- zapewnienie uczniom z niepełnosprawnością bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym – także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 roku życia,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży z głębokim upośledzeniem umysłowym, które obowiązek szkolny realizują poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego naukę, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,
- zwrot kosztów przejazdu ucznia oraz jego opiekuna do szkoły, na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami lub opiekunami ucznia, jeżeli to oni dowożą go na odpowiednie zajęcia.

W Dąbrowie Górniczej funkcjonuje sprawny system dowozu dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością do szkół. W czasie przewozu opiekę nad uczniami sprawuje opiekun, który w razie zaistniałej potrzeby służy dzieciom wszelką pomocą.

Z codziennych dowozów do szkół specjalnych w roku 2015 roku korzystało 181 uczniów, w I połowie roku 2016 – 191 uczniów.

Do przewozu uczniów wykorzystywanych jest 15 pojazdów, z czego w 2015 roku 3 z nich należały do placówek oświatowych, natomiast w 2016 roku były to 2 pojazdy.

(Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej)

10. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna

Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością objęta jest także pomocą i wsparciem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Dąbrowie Górniczej znajduje się przy ul. 3 Maja 22 i jest specjalistyczną placówką oświatową obejmującą opieką dzieci i młodzież w wieku od urodzenia do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz ich rodziców i opiekunów, a także nauczycieli, wychowawców szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych z terenu Dąbrowy Górniczej.

Poradnia prowadzona jest przez Miasto Dąbrowa Górnicza. Nadzór pedagogiczny sprawuje Kuratorium Oświaty w Katowicach z Delegaturą w Sosnowcu.

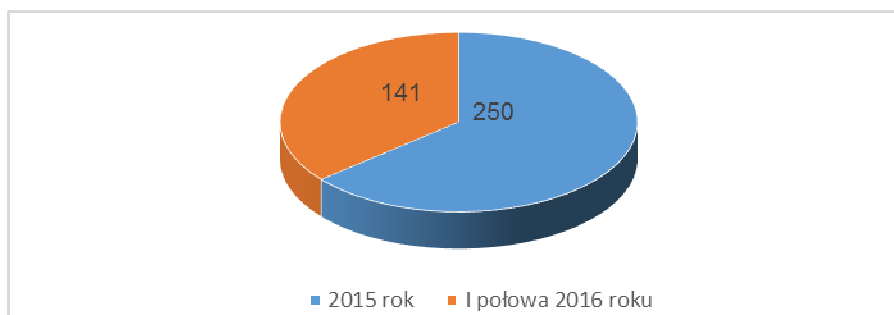
Poradnia udziela pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom szkół, przedszkoli i placówek mających siedzibę na terenie działania poradni. W przypadku dzieci nieuczęszczających do szkoły (przedszkola) oraz ich rodziców, pomocy udziela poradnia właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

Zakres usług świadczonych przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną to diagnoza, terapia dzieci przedszkolnych, wydawanie opinii i orzeczeń.

Ogółem w 2015 roku wydano w Poradni 427 orzeczeń a do końca I połowy 2016 roku 216 orzeczeń.

W 2015 roku i w I połowie 2016 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna wydała ogółem 391 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w tym w 2015 roku 250 oraz w I połowie 2016 roku 141 orzeczeń.

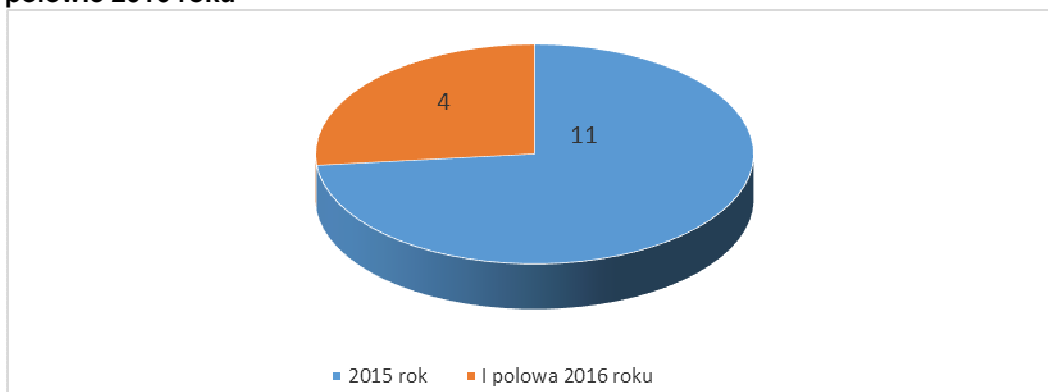
Wykres 11. Liczba orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych za rok 2015 i I połowę 2016 roku przedstawia poniższy wykres:

Wykres 12. Liczba orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Dąbrowie Górniczej

Wszystkie orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydawane są z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu głębokim. Ogółem wydanych zostało 15 orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, w tym w 2015 roku wydano 11 orzeczeń natomiast do końca I połowy 2016 roku wydano 4 orzeczenia.

Orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania

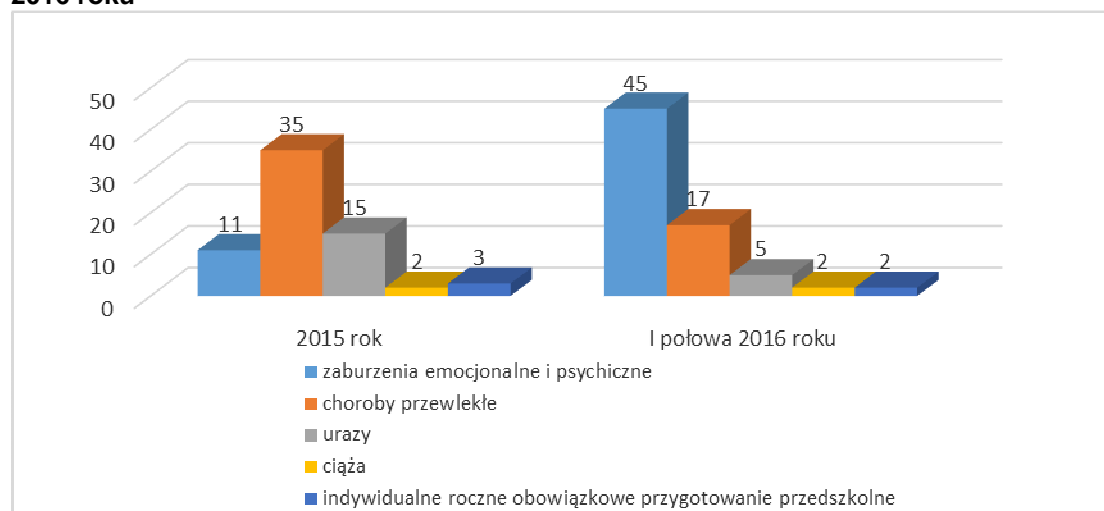
Orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego mogą zostać wydane z uwagi na:

- zaburzenia emocjonalne i psychiczne,
- choroby przewlekłe,
- urazy,
- ciążę,
- indywidualne roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne.

W 2015 roku wydano 166 orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego, które otrzymało 141 dzieci, natomiast w I połowie 2016 roku wydanych zostało 71 orzeczeń dla 70 dzieci, co daje ogółem 237 wydanych orzeczeń.

Liczbę wydanych orzeczeń ze względu na przyczynę ich wydania wskazuje poniższy wykres:

Wykres 13. Liczba orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego w 2015 i w I połowie 2016 roku

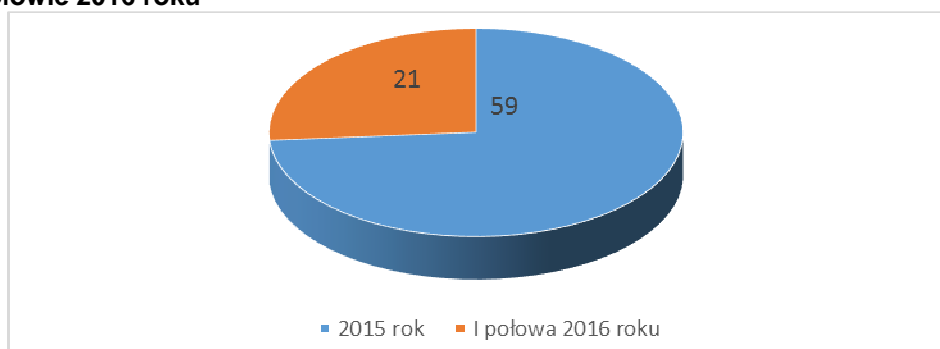

Źródło: Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Dąbrowie Górniczej

Wśród orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania największą grupę stanowią orzeczenia z uwagi na zaburzenia emocjonalne i psychiczne oraz choroby przewlekłe.

Opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju zostały przedstawione na poniższym wykresie:

Wykres 14. Liczba opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju w 2015 i w I połowie 2016 roku

Źródło: Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Dąbrowie Górniczej

W 2015 roku oraz w I połowie 2016 roku Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna wydała 80 opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, w tym w 2015 roku 59, a w I połowie 2016 roku 21 opinii.

11. Publiczny transport zbiorowy

Organizator publicznego transportu zbiorowego na terenie miasta Dąbrowa Górnicza, tj. Komunikacyjny Związek Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, dąży do dostosowania przewozów pasażerskich do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W zakresie ułatwienia osobom z niepełnosprawnością korzystania ze środków komunikacji zbiorowej, w trybie ciągłym następuje wymiana taboru, aby był on w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością: wybór taboru niskopodłogowego, wyposażenia w tzw. „przyklęk” (czyli zdolność autobusów niskopodłogowych do zmiany wysokości podłogi po stronie drzwi tak, by ułatwić pasażerom wsiadanie), wyposażenie w platformy ruchome, instalacja urządzeń sygnalizacyjnych dla pasażerów.

Obecnie liczba autobusów niskopodłogowych, które obsługują trasy na terenie Dąbrowy Górniczej wynosi 94, natomiast tramwajów niskopodłogowych jest zaledwie 5. Pojazdów wyposażonych w informację wizualną oraz elektroniczny system zapowiedzi głosowych o zbliżających się przystankach jest 47 szt.

(Źródło: Dane Wydziału Komunikacji i Drogownictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej).

12. NGO oraz otoczenie instytucjonalne działające na rzecz osób z niepełnosprawnością

Działania realizowane przez instytucje publiczne uzupełniane są przez aktywność szeregu organizacji pozarządowych, które zajmują się wspieraniem osób z niepełnosprawnością. Organizacje z jednej strony są partnerem dla samorządu w procesie realizacji zadań nakierowanych na wsparcie osób z niepełnosprawnością, z drugiej natomiast strony samodzielnie inicjują oddolne działania aktywizujące te osoby. Główne zadania podmiotów trzeciego sektora lokują się przede wszystkim w trzech polach. Pierwszym z nich jest obszar pomocowy, w ramach którego osobom z niepełnosprawnością oferowane jest wsparcie o charakterze opiekuńczo-pielęgnacyjnym. Drugim pozostaje sfera integracji społecznej, mająca na celu przywrócenie tych osób do życia społecznego. Trzecie pole stanowi wreszcie domenę działań nakierowanych na aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością i wzmocnienie ich pozycji na rynku pracy. Należy podkreślić, że organizacje pozarządowe zaangażowane są we wsparcie osób z niemal wszystkimi typami i rodzajami niepełnosprawności.

Warto również zaznaczyć, iż w 2015 roku podejmowanych dla i na rzecz osób z niepełnosprawnością było 79 inicjatyw społecznych a w I połowie 2016 roku było ich 45.

Poniższe tabele prezentują wykonane przedsięwzięcia realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnością w 2015 roku i w I połowie 2016 roku dofinansowywane ze środków Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej:

Tab. 17. Dotacje z budżetu miasta na realizację zadań własnych gminy dotyczące osób z niepełnosprawnością udzielone w 2015 roku

L.p	Nazwa NGO	Nazwa działania	Kwota finansowana ze środków Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej
1	UKS DART	Organizacja IX Mistrzostw Śląska i Zagłębia w Piłce Nożnej dla Dzieci i Młodzieży Upośledzonej w stopniu lekkim	4.000,00
2	Stowarzyszenie NEURON Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym	Wycieczki turystyczno-krajoznawcze dla osób niepełnosprawnych	8.000,00
3	Polski Związek Niewidomych Koło Dąbrowa Górnicza	„Uroki Polskich Szlaków – Czterodniowy Wyjazd Turystyczny”	6.000,00
4	Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	„Na Szlaku”	4.000,00
5	Polski Związek Emerytów i Rencistów	„Seniorzy Szlakiem Piastów”	6.800,00
6	Fundacja na Rzecz Promowania Aktywności Osób Niepełnosprawnych „Wygramy Razem”	VIII Ogólnopolski Przegląd Piosenki Osób Niewidomych i Słabowidzących „Dotyk Dźwięku”	9.700,00
7	S.I.M. Od Juniora do Seniora	Sobótkowe granie i śpiewanie – przegląd rodzin muzykujących	6.000,00
8	Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	„Królowa Śniegu” – adaptacja baśni H.Ch. Andersena poprzedzona cyklem warsztatów teatralnych, zwieńczone spotkaniem integracyjnym z dziećmi z dąbrowskich szkół podstawowych	8.000,00
9	Stowarzyszenie „Razem w Przyszłość	Prowadzenie Klubu Seniora i Juniora „Manhatan” na osiedlu Sikorskiego w Dąbrowie Górniczej	150.000,00
10	Stowarzyszenie CIVITAS	Prowadzenie klubu osiedlowego „Aktywuj się” na osiedlu Łęknice	20 000,00
11	Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski	Homer na szlaku i scenie w 2015 r.	12.000,00
12	Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane Ich Opiekunów i Przyjaciół	Aktywna pomoc społeczna w zakresie rehabilitacji niepełnosprawnych dorosłych osób	11.906,00
13	Stowarzyszenie Reumatyków i Ich Sympatyków „SOMA”	Chcemy być sprawni i zwinni	11.924,00
14	Fundacja „Pro Salute”	Rehabilitacja i psychoterapia indywidualna dla chorych w zaawansowanym okresie choroby nowotworowej z Dąbrowy Górniczej	11.000,00
15	Stowarzyszenie dla Dzieci	EEG Biofeedback i Tomatis –	18.000,00

	Słabo Widzących i Niewidomych „RAZEM DO CELU”	myślę, więc jestem	
16	Będzińskie Stowarzyszenie Amazonek	Rehabilitacja kobiet z Dąbrowy Górniczej po chorobie nowotworowej piersi	25.000,00
17	Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	„Droga do Przyszłości”	70 000,00

Źródło: Dane Wydziału Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Wydziału Promocji, Kultury i Sportu oraz Wydziału Oświaty

poz. 1-10 zadania współfinansowane przez Wydział Promocji, Kultury i Sportu,

poz. 11-16 zadania współfinansowane przez Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej,

poz. 17 zadanie współfinansowane przez Wydział Oświaty.

Tab. 18. Dotacje z budżetu miasta na realizację zadań własnych gminy dotyczące osób z niepełnosprawnością udzielone w I połowie 2016 roku

L.P	Nazwa NGO	Nazwa działania	Kwota finansowana ze środków Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej
1	Fundacja Wygrajmy Razem	Warsztaty wokalne Muzyczna Kuźnia	6.000,00
2	Fundacja Wygrajmy Razem	Wygrajmy Razem Mimo Wszystko	7.096,00
3	Stowarzyszenie „Razem w Przyszłość”	Prowadzenie Klubu Seniora i Juniora „Manhattan” na osiedlu Sikorskiego w Dąbrowie Górniczej	80.000,00
4	Polski Związek Niewidomych	Uroki szlaków	5.000,00
5	Stowarzyszenie SOMA	Dzień Pieczonego Ziemniaka – na Św. Tekli ziemniaki piekli	1.000,00
6	Stowarzyszenie NEURON Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym	XVII Parasparkada Śląska i Zagłębia	7.000,00
7	WSSIRN START K-CE	Organizacja zajęć sportowo – rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych	5.000,00
8	Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane ich Opiekunów i Przyjaciół	Rehabilitacja ruchowa dla dorosłych niepełnosprawnych i przewlekle chorych mieszkańców Dąbrowy Górniczej z dysfunkcją narządów ruchu	11 760,00
9	Stowarzyszenie CIVITAS	Prowadzenie klubu osiedlowego „Aktywuj się” na osiedlu Łęknice	60 000,00
10	FAJNA Spółdzielnia Socjalna	Dąbrowski Senior IT – Senior i Tablet	4.974,00
11	Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski Koło w Dąbrowie Górniczej	„Dotykanie świata”	11 760,00
12	Fundacja PRO SALUTE	Rehabilitacja i psychoterapia	10 780,00

		indywidualna dla chorych w zaawansowanym okresie choroby nowotworowej z Dąbrowy Górniczej	
13	Będzińskie Stowarzyszenie Amazonek	Rehabilitacja kobiet z Dąbrowy Górniczej po chorobie nowotworowej piersi	24 500,00
14	Stowarzyszenie Reumatyków i ich Sympatyków „SOMA”	Żyj godnie – starzej się pogodnie	11 730,00
15	Stowarzyszenie Dla dzieci Słabo Widzących i Niewidomych RAZEM DO CELU	Stymulacja umysłu i zmysłów poprzez nowoczesne terapie Biofeedback lub Tomatis	17 640,00
16	Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	„Droga do Przyszłości”	70 000,00

Źródło: Dane Wydziału Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Wydziału Promocji, Kultury i Sportu, Wydziału Oświaty oraz Biura Rozwoju Miasta i Obsługi Inwestorów

poz. 1-9 zadania współfinansowane przez Wydział Promocji, Kultury i Sportu,

poz. 10 zadanie współfinansowane przez Biuro Rozwoju Miasta i Obsługi Inwestorów,

poz. 11-15 zadania współfinansowane przez Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej,

poz. 16 zadanie współfinansowane przez Wydział Oświaty.

Zgodnie z danymi Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej na dzień 31.12.2015 roku na terenie Miasta Dąbrowa Górnicza zarejestrowanych było 342 organizacje pozarządowe zaliczane do tzw. trzeciego sektora (178 stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS, 53 kluby sportowe zarejestrowane w KRS, 39 uczniowskich klubów sportowych, 50 stowarzyszeń zwykłych i 22 fundacje), w tym **21 aktywnych podmiotów społecznych działających dla i na rzecz osób z niepełnosprawnością** zrzeszających osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny.

V. Analiza SWOT problematyki niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej

Opracowanie analizy SWOT stanowi istotny punkt wyjściowy dla realizacji poszczególnych celów założonych w Programie.

Jest to efektywna metoda identyfikacji słabych i silnych stron w działaniach, jakie podejmuje się na rzecz osób z niepełnosprawnością i zawiera cztery grupy czynników:

- „**mocne strony**” - uwarunkowania wewnętrzne, które należy wykorzystywać sprzyjając będą rozwiązywaniu problemów osób z niepełnosprawnością,
- „**słabe strony**” - uwarunkowania wewnętrzne, które nie wyeliminowane będą utrudniać rozwiązywanie problemów osób z niepełnosprawnością,
- „**szanse**” - uwarunkowania zewnętrzne, które nie zależą bezpośrednio od zachowania społeczności, ale które mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach, wykorzystane jako sprzyjające dla potrzeb osób z niepełnosprawnością,

- „zagrożenia” - uwarunkowania zewnętrzne, które nie zależą bezpośrednio od zachowania społeczności, ale które mogą zagrażać zaspokajaniu potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Lp	MOCNE STRONY
1	Funkcjonowanie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej
2	Sukcesywny rozwój instytucji publicznych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością
3	Oferta turystyczno-kulturalno-sportowa dla osób z niepełnosprawnością realizowana przez instytucje, jednostki i NGO
4	Funkcjonowanie Warsztatu Terapii Zajęciowej, Środowiskowego Domu Samopomocy, Dziennego Domu „Senior-WIGOR”, Domu Pomocy Społecznej „Pod Dębem”
5	Dobrze rozwinięty sektor NGO działający na rzecz osób z niepełnosprawnością
6	Funkcjonowanie Społecznej Powiatowej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych i innych ciał opiniotwórczo – doradczych
7	Programy realizowane przez NGO na rzecz osób z niepełnosprawnością
8	Dobrze rozwinięty lokalny rynek pracy
9	Bogata oferta form aktywizacji zawodowej i społecznej adresowana do osób z niepełnosprawnością finansowanych z różnych źródeł (Funduszu Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, PFRON)

Lp	SŁABE STRONY
1	Niewystarczające rozpropagowanie usług tłumacza migowego w Urzędzie Miejskim
2	Brak etatowego Pełnomocnika/Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych
3	Brak powszechnego dostępu do usługi asystenta osób niepełnosprawnych i usługi trenera pracy
4	Brak zintegrowanego systemu transportu dla indywidualnych osób z niepełnosprawnością
5	Brak zintegrowanego systemu informacji dla osób z niepełnosprawnością
6	Brak Zakładu Aktywności Zawodowej
7	Niewystarczająca informacja dla pracodawców dotycząca korzyści z zatrudniania osób z niepełnosprawnością
8	Niewystarczająca likwidacja barier architektonicznych w mieście
9	Brak wypożyczalni i komisji sprzętu dla osób z niepełnosprawnością
10	Niski poziom integracji środowiska osób niepełnosprawnych i NGO działających na rzecz osób z niepełnosprawnością
11	Brak mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnością

12	Brak realizacji innowacyjnych zadań wspierających osoby z niepełnosprawnością przez NGO
13	Niewystarczające oznakowanie przejść dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności
14	Zbyt mała liczba przystosowanych przystanków autobusowych i tramwajowych dla osób z niepełnosprawnością
15	Niewystarczająca oferta miasta dla dorosłych osób z niepełnosprawnością lub tych niekwalifikujących się do Warsztatu Terapii Zajęciowej

Lp	SZANSE
1	Różnorodność oferty NGO działających na rzecz osób z niepełnosprawnością
2	Rozwój instrumentów ekonomii społecznej (np. klauzul społecznych)
3	Możliwość realizacji przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnością w ramach środków Unii Europejskiej i PFRON - perspektywa finansowa 2014-2020
4	Reaktywacja Ruchu Społecznego Dąbrowa dla Niepełnosprawnych
5	Funkcjonowanie Klubu Integracyjno-Rehabilitacyjnego dla dorosłych osób z niepełnosprawnością
6	Wsparcie dla NGO w Centrum Aktywności Obywatelskiej
7	Dostępność miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością
8	Powołanie etatowego Pełnomocnika/Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych
9	Powstanie placówek reintegracji społeczno-zawodowej
10	Uruchomienie zintegrowanego systemu transportu dla indywidualnych osób z niepełnosprawnością

Lp	ZAGROŻENIA
1	Funkcjonujący system orzekania o niepełnosprawności
2	Niewystarczająca ilość środków finansowych na zabezpieczenie wkładu własnego na realizację projektów na rzecz osób z niepełnosprawnością przez NGO
3	Niewystarczająca edukacja rodzin i środowiska lokalnego na temat osób z niepełnosprawnością oraz funkcjonujące stereotypy
4	Brak dostatecznej ilości programów profilaktycznych i dotyczących chorób cywilizacyjnych
5	Wpływ zanieczyszczenia środowiska na stan zdrowia mieszkańców
6	Niedostateczna dostępność do świadczeń zdrowotnych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego
7	Niski status materialny osób z niepełnosprawnością
8	Ciągła zmiana przepisów prawa

VI. Tworzenie Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górnicej

1. Założenia Programu

Do opracowania niniejszego Programu powołany został zarządzeniem Prezydenta Miasta Dąbrowy Górnicej nr 837.2016 z dnia 22.03.2016 r. Zespół, w skład którego weszli przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Miejskiego – Wydziałów: Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Oświaty, Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, przedstawiciele stowarzyszeń działających dla i na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz przedstawiciele Rady Seniorów w Dąbrowie Górnicej.

Podstawowym założeniem Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górnicej jest podjęcie takich działań, które będą zmierzać do nieustannego wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością względem osób pełnosprawnych, jak również dążenie do pełnego ich uczestnictwa w życiu społecznym, kulturowym, turystycznym, sportowym i zawodowym, a także w dziedzinie edukacji. Program został przygotowany na podstawie zdiagnozowanych potrzeb i oczekiwań środowiska osób z niepełnosprawnością w oparciu m.in. o dane Narodowego Spisu Powszechnego GUS, PFRON, Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Powiatowego Urzędu Pracy, NGO. Program obejmuje plan działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością.

Program wpisuje się w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjętą Uchwałą Rady Miejskiej Nr XIII/287/2015 z dnia 16 grudnia 2015 roku w sprawie przyjęcia do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górnicej na lata 2016-2020”.

2. Adresaci Programu

Program skierowany jest:

- do osób trwale i czasowo niepełnosprawnych,
- do rodzin z osobą z niepełnosprawnością,
- do NGO działających na rzecz osób z niepełnosprawnością,
- do pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnością.

3. Realizatorzy Programu

Realizatorami Programu są w szczególności:

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- placówki oświatowe,
- NGO,
- Wydziały Urzędu Miejskiego,
- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.

VII. Priorytety i cele Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górnicej

W realizację Programu zaangażowanych jest wiele instytucji, organizacji pozarządowych a także środowisk lokalnych, które tworzą bezpośrednie otoczenie dla osób z niepełnosprawnością. Realizacja Programu Działań na rzecz osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górnicej przyczyni się do wzrostu szans pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, a tym samym do zmniejszenia stopnia ich marginalizacji. Stworzenie spójnego systemu

wspierania osób z niepełnosprawnością i ich rodzin jest niezbędne do osiągnięcia celu głównego.

Celem głównym Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej jest:

„Wzrost świadomości społecznej o problemach niepełnosprawnych mieszkańców Dąbrowy Górniczej, a także zapewnienie im godnego, możliwie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz wyrównywanie szans we wszystkich dziedzinach i płaszczyznach życia publicznego.”

W Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych wyodrębniono dwa PRIORYTETY w obrębie, których określono 8 celów operacyjnych. W ramach tych celów przedstawiono zadania do realizacji.

PRIORYTET I. Działania w kierunku usprawniania i podwyższania jakości życia osób z niepełnosprawnością.

Cel 1. Zwiększenie dostępności do usług psychologicznych, terapeutycznych, edukacyjnych, rehabilitacyjnych i zdrowotnych.

1. Realizacja projektów/programów polityki zdrowotnej.
2. Prowadzenie programów/działań edukacji zdrowotnej.
3. Wspieranie procesu leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem specjalistów w szczególności: psychologów, pedagogów, terapeutów, dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością i członków ich rodzin.

Cel 2. Dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnością na wszystkich poziomach edukacji.

1. Zakup niezbędnego dla działalności edukacyjnej wyposażenia (doposażenia) zarówno w placówkach oświatowych oraz w innych placówkach.
2. Realizacja programów edukacyjnych i wspierających proces nauczania i rewalidacji.
3. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością wsparcia w procesie edukacyjnym (np. opiekun osoby z niepełnosprawnością, asystent osoby z niepełnosprawnością, nauczyciel wspomagający).
4. Zapewnienie uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych pomocy i wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (np. indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-kompensacyjnych).
5. Umożliwienie uczestnictwa w imprezach sportowo-rekreacyjno-turystycznych o charakterze integracyjnym dla osób z niepełnosprawnością.
6. Zapewnianie ciągłości kształcenia dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością na wszystkich poziomach edukacji.
7. Stałe poszerzanie bazy specjalnego szkolnictwa zawodowego.
8. Organizacja konferencji, seminariów oraz akcji promocyjno-edukacyjnych na tematy związane z edukacją i kształceniem osób z niepełnosprawnością.

Cel 3. Dostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz zapewnienie możliwości swobodnego przemieszczania się, w tym likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej.

1. Utworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnością.
2. Zabezpieczenie przewozu dzieciom, młodzieży oraz osobom z niepełnosprawnością w ramach likwidacji barier transportowych.
3. Dostosowanie miejskiej infrastruktury rowerowej do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

4. Likwidowanie barier utrudniających przemieszczanie się osób z niepełnosprawnością w podmiotach działalności leczniczej, placówkach edukacyjnych, ośrodkach wsparcia oraz innych obiektach użyteczności publicznej.
5. Stworzenie zintegrowanego systemu transportu dla indywidualnych osób z niepełnosprawnością.

Cel 4. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością różnorodnych form wsparcia umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

1. Świadczenie usług asystenckich w celu umożliwienia opiekunom osób z niepełnosprawnością podjęcia aktywności społecznej, zawodowej lub edukacyjnej.
2. Realizacja usług asystenckich i trenera pracy umożliwiających uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością (w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia).
3. Realizacja usług na rzecz osób z niepełnosprawnością przez ośrodki wsparcia.

Cel 5. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej.

1. Wsparcie społeczno-zawodowe dla osób z niepełnosprawnością poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów reintegracyjnych funkcjonujących w mieście, w tym: Centrum Integracji Społecznej, Klub Integracji Społecznej, Warsztat Terapii Zajęciowej, spółdzielnie socjalne.
2. Wsparcie dla tworzenia nowych miejsc w funkcjonujących placówkach oferujących pomoc osobom z niepełnosprawnością w połączeniu z rozszerzeniem oferty wsparcia.
3. Tworzenie nowych placówek oferujących pomoc osobom z niepełnosprawnością.
4. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w oparciu o środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie turnusów rehabilitacyjnych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowania do sportu, kultury rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, likwidacji barier funkcjonalnych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością.
5. Realizacja programów finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych mających na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji, np. „Aktywny samorząd”, program wyrównywania różnic między regionami II, itp.
6. Prowadzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej.

Cel 6. Tworzenie warunków aktywności społecznej osób z niepełnosprawnością, jako podstawy integracji społecznej.

1. Utworzenie stanowiska Pełnomocnika/Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych.
2. Rozwój usług opiekuńczych w oparciu o nowoczesne technologie, np. teleopieki, aktywizacja społeczności lokalnych w celu tworzenia społecznych i sąsiedzkich form samopomocy.
3. Budowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnością w świadomości społeczeństwa, jako aktywnych członków poprzez promowanie wszelkich form ich aktywności i twórczości.

Cel 7. Usprawnianie systemu informacji oraz zwiększenie dostępu do informacji w zakresie podnoszenia świadomości osób z niepełnosprawnością.

1. Opracowanie i bieżąca aktualizacja informatora dla osób z niepełnosprawnością.
2. Prowadzenie i udostępnianie bazy danych NGO działających w środowisku osób z niepełnosprawnością.
3. Utworzenie i prowadzenie informacyjnego portalu internetowego poświęconego niepełnosprawności.
4. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

PRIORYTET II. Rozwój rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Poprawa poziomu przygotowania zawodowego i możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością oraz tworzenie nowych i doskonalenie dotychczasowych instrumentów zwiększających możliwości osób z niepełnosprawnością na rynku pracy.

Cel 1. Zwiększanie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością.

1. Podejmowanie działań umożliwiających osobom z niepełnosprawnością włączenie się w aktywne życie zawodowe poprzez obejmowanie ich różnymi formami wsparcia, w tym usługami i/lub instrumentami rynku pracy.
2. Realizacja programu praktyk lub staży dla osób z niepełnosprawnością.
3. Poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnością.
4. Wspieranie działań sprzyjających rozwojowi otwartego rynku pracy przyjaznego osobom z niepełnosprawnością poprzez tworzenie nowych miejsc pracy.

VIII. Źródła finansowania Programu

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej może być finansowany z następujących źródeł:

- budżet państwa,
- budżet miasta,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej,
- środki własne NGO,
- dotacje i pożyczki, m.in. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- dotacje i granty zewnętrzne,
- darowizny i inne formy ofiarności publicznej,
- Fundusz Pracy.

IX. Zasady monitorowania i ewaluacji Programu

Nieodzownym elementem wdrażania Programu jest jego monitorowanie oraz ewaluacja. W związku z powyższym corocznie będzie przygotowywane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej sprawozdanie o stanie realizacji Programu. Umożliwi to bieżącą ocenę stopnia realizacji poszczególnych zadań.

Sprawozdanie z realizacji Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej za rok poprzedni będzie przedkładane Radzie Miejskiej do dnia 30 czerwca każdego roku.

X. Oczekiwane rezultaty

Oczekiwany efektem realizacji Programu jest rozwój takich usług, które przyczynią się do włączenia osób z niepełnosprawnością do życia społecznego, kulturalnego, zawodowego.

Za istotny efekt realizacji projektu przyjmuje się również skoordynowanie i usprawnienie przepływu informacji kierowanych do osób z niepełnosprawnością. Są to zarówno informacje

bezpośrednio dotyczące osób z niepełnosprawnością, ich praw i obowiązków, ale także usług kierowanych do tych osób przez różne instytucje i organizacje pozarządowe.

XI. Spis tabel i wykresów

Spis tabel:

- Tab. 1. Osoby z niepełnosprawnością w Polsce zgodnie z danymi GUS na 2011 rok.
- Tab. 2. Osoby z niepełnosprawnością w woj. śląskim zgodnie z danymi GUS na 2011 rok.
- Tab. 3. Osoby z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej zgodnie z danymi GUS na 2011 rok.
- Tab. 4. Osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem wieku zawodowego w Dąbrowie Górniczej.
- Tab. 5. Osoby przed 16 rokiem życia - cel złożenia wniosku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 6. Osoby powyżej 16 roku życia - cel złożenia wniosku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 7. Osoby z niepełnosprawnością w wieku 0-16 lat w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 8. Osoby w wieku 16 lat i więcej z podziałem na kobiety i mężczyzn w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 9. Wykaz realizowanych świadczeń rodzinnych w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 10. Wykaz pomocy w formie usług opiekuńczych w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 11. Wykaz osób zamieszkujących w Domach Pomocy różnego typu poza Dąbrową Górniczą w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab.12. Liczba osób, którym udzielono (wypłacono) pomocy w ramach zadań z rehabilitacji społecznej finansowanej ze środków PFRON w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Tab.13. Usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON dla osób z niepełnosprawnością posiadających status „poszukujących pracy”.
- Tab.14. Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnością w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.).
- Tab.15. Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym w podziale na typy niepełnosprawności w 2015 i 2016 roku.
- Tab.16. Liczba uczniów objętych wczesnym wspomaganiam w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Tab. 17. Dotacje z budżetu miasta na realizację zadań własnych gminy dotyczące osób z niepełnosprawnością udzielone w 2015 roku.
- Tab.18. Dotacje z budżetu miasta na realizację zadań własnych gminy dotyczące osób z niepełnosprawnością udzielone w I połowie 2016 roku.

Spis wykresów:

- Wykres. 1. Liczba osób z niepełnosprawnością w woj. śląskim prawnie/biologicznie wg. stopnia niepełnosprawności/odczuwanego ograniczenia sprawności.
- Wykres. 2. Liczba osób z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej prawnie/biologicznie wg. stopnia niepełnosprawności/odczuwanego ograniczenia sprawności.
- Wykres. 3. Liczba osób z niepełnosprawnością wg. płci w Dąbrowie Górniczej z uwzględnieniem wieku zawodowego.
- Wykres 4. Osoby powyżej 16 roku życia – cel złożenia wniosku w 2015 roku i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 5. Niepełnosprawni bezrobotni wg. wieku w 2015 roku i I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.).
- Wykres 6. Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych wg. stopnia niepełnosprawności w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.).
- Wykres 7. Niepełnosprawni bezrobotni wg. rodzaju niepełnosprawności w 2015 roku i w I połowie 2016 roku (stan na 20.06.2016 r.).
- Wykres 8. Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 9. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 10. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem z podziałem na typy placówek edukacyjnych w 2015 i w I połowie 2016 roku.

- Wykres 11. Liczba orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 12. Liczba orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 13. Liczba orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego w 2015 i w I połowie 2016 roku.
- Wykres 14. Liczba opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju w 2015 i w I połowie 2016 roku.

XII. Spis załączników

Wykaz zadań do realizacji w ramach Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017 – 2021

WYKAZ ZADAŃ PLANOWANYCH DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2017 – 2021

PRIORYTET I. Działania w kierunku usprawniania i podwyższania jakości życia osób z niepełnosprawnością					
L.p.	Cel	Nazwa zadania	Realizatorzy	Miernik	Źródła finansowania
1.	Zwiększenie dostępności do usług psychologicznych, terapeutycznych, edukacyjnych, rehabilitacyjnych i zdrowotnych	1.1 Realizacja projektów/programów polityki zdrowotnej	Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba realizowanych projektów, Liczba osób objętych projektami 	budżet państwa, budżet miasta
		1.2 Prowadzenie programów/działań edukacji zdrowotnej	Środowiskowy Dom Samopomocy, szkoły, Poradnia psychologiczno-pedagogiczna, Dzienny Dom „Senior-WIGOR”, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba organizowanych programów/ działań edukacyjnych, Liczba osób uczestniczących 	budżet państwa, budżet miasta, środki zewnętrzne, środki własne NGO
		1.3 Wspieranie procesu leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem specjalistów w szczególności: psychologów, pedagogów, terapeutów, dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością i członków ich rodzin	Środowiskowy Dom Samopomocy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoły, przedszkola, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych wsparciem 	budżet miasta (jednostek)

2.	Dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnością na wszystkich poziomach edukacji	2.1 Zakup niezbędnego dla działalności edukacyjnej wyposażenia (doposażenia) zarówno w placówkach oświatowych oraz w innych placówkach	Wydział Oświaty, NGO, placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek oświatowych i NGO doposażonych w sprzęt niezbędny do edukacji osób z niepełnosprawnością 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		2.2 Realizacja programów edukacyjnych i wspierających proces nauczania i rewalidacji	Wydział Oświaty, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba programów, Liczba osób, Liczba organizacji 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		2.3 Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością wsparcia w procesie edukacyjnym (np. opiekun osoby z niepełnosprawnością, asystent osoby z niepełnosprawnością, nauczyciel wspomagający)	Wydział Oświaty, placówki oświatowe, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających ze wsparcia w procesie edukacji 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		2.4 Zapewnienie uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych pomocy i wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (np. indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-kompensacyjnych)	Wydział Oświaty, placówki oświatowe, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów korzystających ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty

					zewewnętrzne, środki własne NGO
	2.5 Umożliwienie uczestnictwa w imprezach sportowo-rekreacyjno-turystycznych o charakterze integracyjnym dla osób z niepełnosprawnością	Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Wydział Promocji Kultury i Sportu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba imprez z określeniem ich rodzaju, Liczba uczestników 		budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki własne NGO
	2.6 Zapewnianie ciągłości kształcenia dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością na wszystkich poziomach edukacji	Szkoły i przedszkola, w tym niepubliczne	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym 		budżet państwa, budżet miasta
	2.7 Stałe poszerzanie bazy specjalnego szkolnictwa zawodowego	Szkoła zawodowa specjalna wchodząca w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych kierunków w szkołach zawodowych 		budżet państwa, budżet miasta
	2.8 Organizacja konferencji, seminariów oraz akcji promocyjno-edukacyjnych na tematy związane z edukacją i kształceniem osób z niepełnosprawnością	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki oświatowe, jednostki organizacyjne Miasta, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych konferencji, seminariów, akcji promocyjno-edukacyjnych, Liczba osób biorących udział w konferencji 		budżet państwa, budżet miasta (jednostek), środki własne NGO

3.	Dostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz zapewnienie możliwości swobodnego przemieszczania się, w tym likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej	3.1 Utworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnością	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkań dostępnych dla osób z niepełnosprawnością 	budżet państwa, budżet miasta, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		3.2 Zabezpieczenie przewozu dzieciom, młodzieży oraz osobom z niepełnosprawnością w ramach likwidacji barier transportowych	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”, Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Wydział Oświaty, szkoły, przedszkola	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób, dzieci i młodzieży objętych dowozem 	budżet państwa, budżet miasta (jednostek)
		3.3 Dostosowanie miejskiej infrastruktury rowerowej do potrzeb osób z niepełnosprawnością	Wydział Inwestycji Miejskich, Wydział Komunikacji i Drogownictwa	<ul style="list-style-type: none"> Liczba km infrastruktury rowerowej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnością 	budżet państwa, budżet miasta, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne
		3.4 Likwidowanie barier utrudniających przemieszczanie się osób z niepełnosprawnością w podmiotach działalności leczniczej, placówkach edukacyjnych, ośrodkach wsparcia oraz innych obiektach użyteczności publicznej	Wydział Inwestycji Miejskich, Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba obiektów użyteczności publicznej w których podjęto działania na rzecz architektonicznego i funkcjonalnego dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością 	budżet państwa, budżet miasta, dotacje i pożyczki, m.in. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki Unii Europejskiej i inne
		3.5 Stworzenie zintegrowanego systemu transportu dla indywidualnych osób z niepełnosprawnością	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne Miasta, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z usług transportu 	budżet państwa, budżet miasta (jednostek), środki własne NGO, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

4.	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością różnorodnych form wsparcia umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym	4.1 Świadczenie usług asystenckich w celu umożliwienia opiekunom osób z niepełnosprawnością podjęcia aktywności społecznej, zawodowej lub edukacyjnej	NGO, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - partner, Powiatowy Urząd Pracy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z usług asystenckich lub opiekuńczych 	budżet państwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		4.2 Realizacja usług asystenckich i trenera pracy umożliwiających uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością (w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia)	NGO, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - partner, Powiatowy Urząd Pracy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z usług asystenckich lub opiekuńczych 	budżet państwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		4.3 Realizacja usług na rzecz osób z niepełnosprawnością przez ośrodki wsparcia	Ośrodki wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z ośrodków wsparcia 	budżet państwa, budżet miasta

5.	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej	5.1 Wsparcie społeczno-zawodowe dla osób z niepełnosprawnością poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów reintegracyjnych funkcjonujących w mieście, w tym: Centrum Integracji Społecznej, Klub Integracji Społecznej, Warsztat Terapii Zajęciowej, spółdzielnie socjalne	Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, NGO, Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających ze wsparcia podmiotów reintegracyjnych funkcjonujących w Dąbrowie Górniczej 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		5.2 Wsparcie dla tworzenia nowych miejsc w funkcjonujących placówkach oferujących pomoc osobom z niepełnosprawnością w połączeniu z rozszerzeniem oferty wsparcia	Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, jednostki organizacyjne Miasta, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych miejsc 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		5.3 Tworzenie nowych placówek oferujących pomoc osobom z niepełnosprawnością	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne Miasta, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO

	5.4 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w oparciu o środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie turnusów rehabilitacyjnych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowania do sportu, kultury rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, likwidacji barier funkcjonalnych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością, które uzyskały dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dofinansowanie do zadania „sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych” oraz liczba uczestników 	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
	5.5 Realizacja programów finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych mających na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji, np. „Aktywny samorząd”, program wyrównywania różnic między regionami II, itp.	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, jednostki organizacyjne Miasta, inne podmioty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością, które skorzystały z pomocy w ramach realizowanych programów 	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
	5.6 Prowadzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej	NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczestników 	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Budżet Miasta, środki własne NGO

6.	Tworzenie warunków aktywności społecznej osób z niepełnosprawnością jako podstawy integracji społecznej	6.1 Utworzenie stanowiska Pełnomocnika/Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych	Urząd Miejski		budżet miasta
		6.2 Rozwój usług opiekuńczych w oparciu o nowoczesne technologie, np. teleopieki, aktywizacja społeczności lokalnych w celu tworzenia społecznych i sąsiedzkich form samopomocy	NGO	<ul style="list-style-type: none"> Ilość usług, Liczba osób objętych wsparciem 	budżet państwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		6.3 Budowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnością w świadomości społeczeństwa, jako aktywnych członków poprzez promowanie wszelkich form ich aktywności i twórczości	Szkoły, NGO, jednostki organizacyjne pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych inicjatyw promujących twórczość osób z niepełnosprawnością 	budżet państwa, budżet miasta (jednostek), środki własne NGO
7.	Usprawnianie systemu informacji oraz zwiększenie dostępu do informacji w zakresie podnoszenia świadomości osób z niepełnosprawnością	7.1 Opracowanie i bieżąca aktualizacja informatora dla osób z niepełnosprawnością	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, NGO, Pełnomocnik/Koordynator ds. Osób Niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba informatorów 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO
		7.2 Prowadzenie i udostępnianie bazy danych NGO działających w środowisku osób z niepełnosprawnością	Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, NGO, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Pełnomocnik/Koordynator ds. Osób Niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba baz/ Liczba NGO w bazie 	budżet państwa, budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO

		7.3 Utworzenie i prowadzenie informacyjnego portalu internetowego poświęconego niepełnosprawności	Pełnomocnik/ Koordynator ds. Osób Niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wejść na stronę internetową 	budżet miasta
		7.4 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu	Jednostki Organizacyjne Miasta, NGO	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczestników, Liczba działań 	budżet państwa, budżet miasta, środki własne NGO
PRIORYTET II. Rozwój rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Poprawa poziomu przygotowania zawodowego i możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością oraz tworzenie nowych i doskonalenie dotychczasowych instrumentów zwiększających możliwości osób z niepełnosprawnością na rynku pracy					
1.	Zwiększanie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością	1.1 Podejmowanie działań umożliwiających osobom z niepełnosprawnością włączenie się w aktywne życie zawodowe poprzez obejmowanie ich różnymi formami wsparcia, w tym usługami i/lub instrumentami rynku pracy	Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy, OHP, Jednostki Organizacyjne Miasta, NGO, agencje pośrednictwa pracy, pracodawcy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością objętych aktywizacją zawodową, Liczba form wsparcia, którymi objęto w ramach aktywizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością 	budżet miasta, Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO, inne środki
		1.2 Realizacja programu praktyk lub staży dla osób z niepełnosprawnością	Powiatowy Urząd Pracy, OHP, NGO, pracodawcy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością, które skorzystały z programu praktyk lub staży 	budżet państwa, budżet miasta, Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO, inne środki
		1.3 Poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnością	Powiatowy Urząd Pracy, OHP, NGO, placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnością, które skorzystały z poradnictwa zawodowego 	budżet państwa, budżet miasta, Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii

					Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO, inne środki
		1.4 Wspieranie działań sprzyjających rozwojowi otwartego rynku pracy przyjaznego osobom z niepełnosprawnością poprzez tworzenie nowych miejsc pracy	Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy, pracodawcy, NGO, agencje pośrednictwa pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba działań/programów na rzecz tworzenia przez pracodawców nowych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością, • Liczba miejsc pracy wyposażonych przez pracodawców, którym Powiatowy Urząd Pracy zrefundował koszt ich wyposażenia 	budżet państwa, budżet miasta, Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki Unii Europejskiej, dotacje i granty zewnętrzne, środki własne NGO, inne środki